

D. O. M. A.

ERGASTERION

Sive

ERGASTULUM

VIRTUTUM,

intra Sepimenta Decalogi redactum
ubi vitiorum simul fomites indigitan-
tur & antidota propinantr..

*In Regiâ Fennorum Academiâ Politicis lectionibus
ac disputationibus præmissum & excassum*

M. MICHAEL E. O. WEXIONIO
Pol. & Hist: Prof.P.

Quod etiamnum thesium loco ad disputan-
dum & ventilandum publicè proponetur;

Respondente

E T R O ANDREÆ BERGIO
Suderman. S. R. M. tis Stipend.

In Auditor. major.ad diem 10 Octob. 1646.

Psal. 72, v. 28. Mihi BONUM est adhærere DEO.
Val. Maxim. Si virtus per seipsum æstimetur, vita
Magister optimus est.
Sil. Ital. Actio si desit, virtus est futile nomen..

ABOÆ Petrus Wald/ Acad. Typogr. 1646.

95. *Johannes Jacobi Liliwaan*
1653.

Admodum Reverendo Domino Patri,

M. ISAAC ROTHOVIO,
Episc. Diæceseos Aboëns. dignis. nec non A-
cademiæ Pro Cancellario ampliss. Patrono
ac Promotori suo reverentèr suspiciendo.

ut & Viris,

MAGNIFICO RECTORI, REVEREN-
dis, Consultiss. Experientiss. Clariss. & Ex-
cellentiss. D. Professorib. in Academiâ Abo-
ënsi, celeberrimis, Præcept. Mecœnatib.
ac fautoribus omnibus observantiae
studijs æratèm prosequendis.

Item

Reverendis, Clariß: Doctiß: Præceptorib. quondam,
ac Benefactoribus jugiter honorandis:

M. Erico. M. Both. Past. in Pedersore digniss. &
Ecclesiarum Bothnicarum Præp. Generali.

Dn. Boëtio Murenio, Past. in Saltvik/ &
Ecles. Alandicarum Præp. attentissimo.

Dn. Claudio M. Brenn. Past. ac Præp. Töffsal. vi-
gilantissimo Nutritio Liberalissimo.

Dn. Jacobo Steph. Past. Lemoensum impigerr.

Dn. Matthiæ A. Bergio, Sacell. in Töffsal. Fra-
trigermano amantissimo.

Hanc Virtutum Harmoniam debitâ animi subiectio-
ne, Reverentia, gratitudine & obsequio, reveren-
ter & officiosè offert & dedicat

Resp.

Benigne Lector.

Morum ac virtutum doctrinam sub consideratione incudem revocare aggredimur: Non defectu optimorum Auctorum qui et nuper et olim chordam hanc accuratissime tractarunt: Nec nova, nedum meliora, adferre presumentes. Quoniam tamen dissentium utilitas non minus quam officij ratio, ejusmodi meditationes exigunt; Virtutum normam, clarissimorum Antecessorum vestigia sequuti, ex divinis petimus oraculis; Ex antiquitate et vita communi exempla. Neque fortitudinis speculum tantummodo exigimus Alexandrum, qui non raro temeritatis fuit: Castitatis Cyrum, Socratem, Scipionem; Magnanimitatis Agesilaum, Augustum, &c. Quin etiam quomodo in casulis suis opiliones, inter arandum agricole, in tenuitate suâ Scholares, regias istas virtutes non omnino negligere valeant ostendere conamus. Et jucundus est utile ducentes maximarum in minimis vestigia observare. Omnia in hunc finem ut virtutes ipsis actionibus exprimere potius quam de iisdem subtiliter tan-

tum disputare juventus assuecat. Proinde animam cum suis facultatib⁹, humanarum actionum diversitatem, affectuum varietatem, copiosas ac discrepantes virtutum descriptiones, cū subtiliorib⁹ Scholasticorū distinctionib⁹ sicco hic praeerimus pede vel levissimè saltē attingimus. Virtutum tyroni sufficere existimantes, si quid virtus sit, in quib⁹ consistat, & quomodo colenda pernoscat: Etiam si de omnib⁹ prærequisitis & similib⁹, tam graviorib⁹ quam leriorib. cū Arist: aut Piccolomineo alijsve in utramq; partē ad unguē differere nesciat. Brevitatem sectamur; Sed nimiam fortassis. Hanc tamen varia injungunt: cum primis instituti ratio. Solent quippe aromata, nectar vel aliud quippiā dividentes, exemplum poscentibus non integrā mensurā, sed minutissimis portiunculis, unde mercis premium estiment porrigere. Par modo & nos hic parciores; Si merx non discipluerit, pleniori alias dolio exhibituri. Tuum interea, Lector optime, judicium, si talis & ipse fueris, candidum expectamus. Vale & fave.

Theſ.

THE S: I.

Hominem ad duo potissimum conditum esse constat, cognoscendum videlicet, sive contemplandum sciendumq;; & agendum. Operari enim & hortum paradisi custodire accolere, parergon tantum fuit. (Non secūs atq; viator, cum alicubi parumper subsistit, occupatiunculā aliquā tempus fallit) unde & in futurā vitā illas solummodo priores urgebimus, Creatorem sc: omnesq; omnino creaturas perfectè cognoscentes, & vitam penitus inculpatam ad honestatis normam transigentes. Ad quam perfectissimam felicitatem dupli- ci rursus tramite aspiramus: *Verā Dei agnitione*; quam Fide ex verbo assequimur; & piā vitā; quæ illam consequitur. De his superior sapientia, hinc *Theologia dicta*, exactè tractat.

2. *Inferior Sapientia*, quod superiori
A 3 infer-

inseriat, alias Philosophia appellitata
eosdem habet fines: cognitionem, nimirū
Entium; Creatoris & creaturarum (per
hanc in illam deducimur) & actionum ho-
nestatem; Sine quā omnis scientia nauci.
per quam vero beatis mentibus assimili-
lamur.

3. Subtili istā rerum cognitione a-
lijs relictā, nostrum erit de vitā ad honesta-
tis & rectae rationis normam instituendā, pro-
re natā, agere: Quā cassa nulla unquam
politia, imò nec vita ullius privata, felix
esse poterit. Quippe honestas omnis felicis
status fundamentum. Et quicquid usquam
ad hominis felicitatem conferre legitur,
id omne Virtute paratur.

4. VIRTUS hīc nobis est prom-
ptitudo in homine agendi secundū
honestatis normam, quā omnibus
affectibus tale injungitur modera-
men, ut tranquillus & beatissimus,
qui in hoc mundo haberi potest, sta-
tus obtineatur. Honesti regula ethni-
cis fuit

eis fuit tantum lumen rationis & scintil-
læ ex primævâ D e i imagine reliquæ:
Nobis Christianis virtutes etiam ad Sacra-
rum literarum amissim exigenda.

5. Ut a. actio ex virtute denominari me-
reatur, perspectis circumstantijs Sponta-
nea erit; non invita. Quippe qui coactus
vel per ignorantiam quid patrat, minus
laudis aut præmij minusve reprehensio-
nis aut poenæ (*respectivè*) reportare con-
suevit. Ult v. arbitrij libertas & quod quis-
q; suarum actionum Dominus sit eluce-
scat, consultatio, deliberatio & electio præ-
mittenda venit.

6. Hoc igitur actio ordine produci-
tur: Cum aliquid agendum offertur;
Intellectus seu Ratio bonum vel malum es-
se, honestum vel in honestum intelligit,
judicat & concludit: Voluntas (hæ enim
duæ sunt rationalis animæ facultates)
appetit vel aversatur: Appetitus debinc
sensitivus, cuius motus Affectus indigita-
mus, rationi præscribenti & voluntati ju-
benti, utut initio in bonis actionibus

non sine renixu, tandem obediunt & obsequuntur.

7. *Affectus proinde non planè averruncandi; Sed castigandi & corrigendi, quodq; indomitum resecandum & eradicandum; sic oculus, manus & pes qui offendiculo sunt, eruuntur, amputantur & abiciuntur: Matth. 5. & 18. Marc. 9. cap. Sit amor sine levitate & cœco impetu; Odium sine injustitiâ; desiderium cum moderatione, Fuga absq; stultitiâ, gaudium cum gravitate & in Domino; Tristitia absq; confusione; Spes absq; præsumptione; Desperatio sine pusillanimitate; Timor absq; dissidentiâ; Audacia cum prudentiâ; Ira cum justo zelo, non ex invidiâ. Summatim; honestis tantum actionibus delectabimur; turpes v. & inhonestas solum aversabimur.* Et hoc est recte gaudere quibus gaudendum, contristari autem & dolere quibus dolendum. Ad quod consequendum, non modo rectæ rationis dictamen in consilium adhibebitur (*honestâ enim & turpia quæ sint, ipsa natura implantavit*) Sed & infallibilis actionum norma DECALOGUS, jugiter ante oculos versabitur. 8.

8. Ex hoc fonte fluunt, teste Eusebio ex Mosaicis scriptis omnia bona in mundo philosophos & legumlatores accepisse, inquiete; Et ad eundem comodè reducuntur omnes virtutes, sive simpliciter omni homini necessariae, quoru[m] opposita vitia iram Dei provocant, prout Philip. Melanch. Epit. phil. moral. & cum eo R. D. Ion. M. Wex. describunt; Sive non necessariae, quales Urbanitas, Magnificentia &c. Sive dirigentes, & Universales, utpote Prudentia & justitia universalis; sive directae & particulares nimirum cæteræ virtutes. Nos igitur, ut Christianos decet, ex ipsis Dei tabulis maximorum Theologorum atq[ue] Philosophorum exemplo, Virtutum gemmas eruemus, & omnipotentis suffulti gratiâ, vitiorum, antidota depromemus & monstrabim[us].

9. Quemadmodum prior Moses Tabula Deum immediatè respicit; posterior homines: Ita etiam virtutes inde manantes, Pietas & Probitas. Illa, ut h[ab]et, sumitur rectè definitur Virtus Deum religiose riteq[ue] colendi. Ad omnia utilis est.

Iis est, promissiones habens præsentis vi-
tae & futuræ. Quæ hisce potissimum
tribus absolvitur, 1. Notitiæ eminen-
tiæ, bonitatis & justitiæ divinæ:
Quarum ista observantiam, illa gratitu-
dinem, hæc poenarum metum, & sic re-
ligiosum cultum excitat. 2. Cultu interno
in amore & timore seu reverentia consi-
stente, quem directè exigit primum præ-
ceptum, Non habebis Deos alienos,
i.e. verum Deum verè & solum coles.
Et 3. Cultu externo, de quo in posteri-
oribus prioris tabulæ præceptis agitur.

10. Isthæc virtus, Pietas, non modò
ut prima virtutum, sed & veluti *Dux* re-
liquarum atq; fundamentum, ab omni-
bus sincerè coli debet, qui cœlesti bene-
dictione coronari & felices successus ex-
periri gaudent atq; desiderant. Idq;
juxta S. S. Scripturæ normam. *Sit Rex;*
sit Princeps; *sit clericus,* *sit laicus;* *sit nobi-*
lis, *sit ignobilis;* *sit studiosus,* *sit miles;* *sit*
mercator, *sit agricola;* *sit dives,* *sit mendicus;*

mas

mas vel fæmina, nullum discriminem habetur: Deum prout in sacro-sancto verbo suo sese revelavit, cognoscet, eumq; ad Decem Verborū normam, quantum in hâc infirmitate fieri potest, colat; Cætera per meritum Salvatoris fide apprehendendum obtinebit. Quæ fusiū edocere Theologorum curæ incumbit.

II. *Duo cumprimis devia seu avia, pietatis tramitem ritè calcare volenti percavenda sunt: 1. illinc Supersticio; 2. Hinc Atheismus seu impietas. 1. Ista est nimis��ia cultus divini cura, quæ vel quidvis extra Dei mandatum comminiscitur, vel fidei articulos portentosè rimatur. Unde dubitationes, hæreses & fidei abnegatio existunt. Taliter etiam peccant sortium, dierum, temporum vanorumq; somniorum vani observatores: utpote & qui à certis cibis certis diebus abstinentendo, vel statim temporibus, præter Sabbathum, Domini aliaq; solenniora festa feriendo, & alijs hujusmodi innumeris (quæ apud vulgus non ita pridem, nimis quam abun-*

abundarunt) Deum colere & propitium
habere satagunt. Verùm idololatria
hæc est, primo præcepto severè prohibi-
ta. Frustra, quippe Deus hoc modo co-
litur. Esai. 29. Matth. 15. v. 9. Marc. 7. v. 7.
2. Hic est contemptus Dei ipsiusq; mandato-
rum, non modo, qui verbis & factis exseritur,
sed & qui conde continetur. Qualis cyclopis
illius apud Eurip. q; uni Deorum maximo
ventri se offerre; cæteros v. Deos igno-
rare professus. Et Homericus pugil qui
ignavorum esse dixit divinam opem im-
plorare fortis vel absq; eadem vincere.
Sed quonam exitu? miserè statimq; pe-
riit. Idololatæ itaq; sunt quicunq; nimium si-
bi suisq; viribus alijsve, hominibus aut creatu-
ris confidunt, & Deo ipsi præferunt, sive divi-
tias, sive aliud quid magis amant. Jerem. 17.
v. 5. Ps. 145. v. 3.

12, *Remedia sive antidota contra super-
stitionem, inter alia, hæc sunto :*

Resp. 1. Cogita horrendum incredulitatis peccatum.
Et quod Scrutator maiestatis opprimatur à glo-
ria.

2. Perpende ridiculam vanitatem superstitionum
eruces quæ scribentur & erigentur, aliaq; signa
medi

meditando: quanta hæc sit stultitia, immò miseria, omnipotente neglecto, in huiusmodi frivolis spem & fiduciam suam collocare.

3. Perpetuam superstitionum anxietatem, trepidantium ubi non est timor, Ps. 14.v.5. heb.
4. Mandata divina: Ad legem & testimonia Domini. Es. g. Gen. 35. Exod. 20. Levit. 26. Deut. 5. &c. 6. Jos. 23. Ps. 80. 1. Cor. 6. & 10. &c.
5. Exempla superstitionum miserrimè pereuntium; Ex Hondorfii prompt. & aliundè passim pertainantur.

Contra Epicureismum & Cyclopianam impietatem sequentia prosunt:

1. Recip. i. Jugis consideratio excellentiæ & maiestatis divinæ, siquidem excellentissima quæq; honore dignissima, cor non saxeum ad serviendum & colendum commoverebit.
2. Misericordia & bonitas creatoris, factoris, conservatoris & sustentatoris, quandoquidem ut quisq; optimè meritus, ita maximè amandus; ad eundem colendum vel amandum, vel ingratissimum cuculum permoverit.
3. Severissima Dei iustitia & fortissimus eiusdem zelus, quo suos contemptores ulciscitur vel audacissimos & adamantinos ab impietate absterruerit.
4. Nostra miseria & indigentia, Dei v. omniscientia & omnipotentia ad invocandum & gratias agendum impellent.
5. Seria mandata; Deum tuum adorabis Deut. 6. cap. Invoca M. E. Psal. 50. v. 15. Petite, &c. Matth. 7. v. 7. Joh. 16. v. 24. Nec non horribilia impiorum

rum temporalibus & aeternis cruciatibus ma-
etatorum exempla; latissimiq; piorum exitus,
impietatem efficiunt; & pietatem generabunt.
Conf. Nov. 77.

14. Ex isthac Virtute verè cardinali,
secundum D. Ion. M. Wex, disþ. Eth. 13. & Da-
vid. Chyt. reg. vite, seu scaturigine deri-
vantur. 1. Vera Dei notitia seu sapientia
Theologica. 2. Verus & filialis timor erga
Deum. 3. Dilectio sive charitas. 4. Fides,
quæ est indubitata spes & certa fiducia divina-
rum promissionum. 5. Patientia in adversis
Et 6. Humilitas in prosperitate. Quamvis
hæ pro aliâ consideratione, alia etiam
præcepta secundæ tabulæ respiciant.

15. Quemadmodum mentem & cor
primum præceptum; ita hoc secundum
Non assumes nomen Domini in va-
num, i.e. oportunè & legitimè nomen Dei tui
sumes & usurpabis, os atq; linguam infor-
mat. Ad hoc itaq; & sequens præce-
ptum refertur directè cultus Dei exter-
nus, in invocatione, cōcione, & verbi au-
ditu, cōfessione, gratiarū actione cōsistēs,
ut à divino numine & in codem nomine
opem

opem & auxilium imploremus, delictorum veniam & remissionem petamus, mala poenitentiasq; deprecemur, pro acceptis beneficijs gratias agamus, & per solum nomen Dei, ubi necessitas postulat, vere & legitime juremus. Deut. 6: v. 13. Nam in Matth. 5. vana saltem & intempestiva iuramenta interdicuntur..

16. Contra hoc præceptum impingitur, 1. *Omittendo*; eum Assumptio & invocatio nominis divini legitima supinè aut malitiosè negligitur, gratiarum actio ejusdemq; concelebratio intermititur, vel hypocriticè saltem peragitur..
2. *Comittendo*, Dum nomen Dei vanè ad res frivolas, aut sine competenti devotione usurpatur, blasphematur; dum peieratur; vana vota nuncupantur; licetè facta non servantur vel aliena numina invocantur..

17. Neverò hoc malum invalescat; præservatio est:

Recip. 1. Divinam comminationem: Deus non est habiturus infantes nominis sui prophanatores; sed eosdem severissime punitur.

2. Promissiones largissimæ & certissimæ ; Eos qui res
etè invocant opem sensuros. Matth.ii. Joh.14.
3. Exempla luculentissima & antiqua & recentia, quæ
nomine divino abutentes puniri testantur.

Quin etiam Ethnicus Poëta Tibull. ce-
cinit.

Ah miser ! etsi quis primo periuria cela.
Sera tamen tacitis pœna venit pedibus,

18. Veluti prius præceptum priva-
tam ; ita hoc publicam divini nominis
concelebrationem solenniter in ecclesiâ
exigit. Doctores proinde & auditores
officij admonet, præcipueq; requirit : 1.
Publicos congressus, ubi sacra tractentur &
erceantur. 2. Docentium fidelitatem in ex-
ponendo verbo, & administrandis Sacramentis,
vitæq; exemplo. 3. Mutuam etiam auditio-
rum assiduitatem in hisce excipiendis. 4. Mi-
nisterij reverentiam. Et 5. Ejusdem sustenta-
tionem cultusq; divini & eorum qui in Scholis
& Academijs huc diriguntur.

19. In hoc præceptum peccatur ; 1.
Omittendo ; Non Sanctificando Sab-
bathum, verbum Dei nec docendo, nec
audiendo nec legendo ; Ministros Do-
ctores

ctores & iaservientes ecclesiæ nec alen-
do nec respiciendo. 2. Committendo;
Sabbathum violando prophanos labo-
res exercendo; verbum Dei ejusq; mi-
nistros ludibrio habendo, ecclesiæ, Scho-
larum & Academiarum bona ad se per-
trahendo, &c.

20. Recipiatus adversus perniciosissi-
mam hanc pestem.

1. Severum Dei mādatum: quod semper ante oculos ha-
beatur; mane & serò masticeatur ac ruminetur.
2. Horribilia exempla ob Sabbathi prophanationem
grayissimè punitorum. Num: 15. v. 35.
3. Meditare adeoq; mirare Ethnicorum non raro &
in tenebris versantium exempla, fictitiorum
Deorum sacra, qui nemini prodesse possunt,
summo studio, incredibili devotione & ardore
celebrantium.
4. Adde Exod. 31. v. 13. & 14. Ezech. 10. v. 8. & 11. &c.
Exod. 16. v. 13. & seqq.

21. Sicut prior tabula Deum imme-
diatè respexit; ita hæc posterior Homines
& statum ordinemq; Politicum, qui est inter
imperantes & obedientes: Magistratus & sub-
ditos. Quia v. omnis regiminis & Poli-
tie fons est Oeconomia, in quâ parentum &
liberorum Societas, post Conjugum præci-

puè excellit: *Quatum præceptum*
Parentes honorare mandat.

22. Tota quidem hæc secunda tabula
Justitiam commendat, cùm nniversa-
lem, quæ obedientia est erga omnes
leges *omnesq; virtutes comprehendit*: tūm
Particularēm; Quæ vel res commu-
nes secundū geometricam propor-
tionem distribuit: id est personas re-
spicit, ut inæqualibus, inæqualia tribuan-
tur: Vel contractus moderatur & ad
proportionem arithmeticam mer-
ces & precium, debitum & solutio-
nem, pœnas cum delictis justè com-
mensurat. Illud *distributivam*: hoc
commutativam justitiam constituit. Cum
primis tamen, hoc ipso præcepto *Uni-*
versalis justitia secundum Melancht: com-
mendatur. Ut Gubernatores secundum
omnes illis divinas & humanas imperent;
(distinctiones legum & iurium politici atq; iusti docen^{ti})
inferiores ad normam earundem, *juris sc:*

naturalis & positivi obedientiam praestent.
Ad particularem v. justitiam, quæ privato
såltem respectu, suum cuiq; tribuit; re-
liqua tria præcepta, quintum sextum & septi-
mum reduci possunt. Quanquam etiam
Magistratus sit particularem justitiam,,
præmia & onera proportionaliter distri-
buendo, poenasq; justè rependendo, &
in contractibus æqualitatem servando
exercere.

23. Justitiam Magistratus colit,
1. erga *equales*, bella nō inferendo quam-
diu in pace, sine injuriā, vivere liceat.
2. *In subditos*, eosdem defendendo; ho-
nores, dignitates aliaq; bona & mala
(sic enim onera dici possunt ac solent) pro rata
distribuendo: Poenasq; ad delictorum
quantitatem exactè exigendo; Ministris
v. salario justè pendendo; Et contractus
omnes, monetam ac mensuras in æqui-
librio conservando: Clerici auditores
suos ore & vitā monendo, turpiaq; aver-
fando lucra justi evadunt. Milites nem-
inem iniquè laceſſendo, victis clementiā

præstando & stipendijs acquiescendo.
Aulici fidem Principi, clientibus misericordiam tribuendo. Scholares & Studiosi
Præceptoribus obedientiam atq; gratitudinem exhibendo. Agricola Deo & Magistratui honorem, decimas, vestigalias,
subjectionem ac fidelitatem; concivib^o &
qualia reddendo; Contrahentes neminem
fraudando vel injustè circumscribendo
justitiam servant: conjuges mutuam invi-
ceri benevolentiam; Parentes liberis su-
stentationem honestamq; educationem;
Hi illis observantiam & reciproca auxilia
ac studia offerendo. Servi Dominū obe-
diendo; ut hi illis recte præcipiendo' ju-
stitia litant. Et sic deinceps. Tum enim
justa, immò pulchra & firma vigebit Resp.
uti ex specialioribus, Deo fortunante, fusiūs
patebit.

24. Ad hoc quartum Præceptum
itaq; referri patet 1. Philostorgiam; quæ
est pietas erga Parentes, liberos, aliosq; sanguine
junctos. 2. Sedulitatem & vigilantiam
in officio. 3. Præceptorum atq; discipulorum
officio

officia. 4. Gratitudinem erga quosvis benc
meritos. 5. Reverentiam superiorum & ma-
jorum. Et 6. Demùm notandum, qua-
tenus hoc præceptum de Honore agit, non
planè absurdè Magnanimitatem, & Mode-
stiam, quæ itidem honores respiciunt,
huc reduci posse. Quas tamen cum a-
lijs ad seqq: reservamus.

25. Vitia hisce virtutibus opposi-
ta; sunt 1. Injustitia; Sive in excessu sive
defectu peccetur contra justitiam universa-
lem; Sive nimium aut parum tribuatur,
contra particularem. 2. De hinc peculi-
ariter contra hoc præceptum impingunt
A*ctori* debita suis officia non exhiben-
tes. Aut vice versa, nimio & præpo-
stero amore suos prosequentes: ut & si-
bi & illis, non secus ac simiæ proprijs casulis,
noceant. 3. Nec non Magistratus aut pa-
rentum tyrannis sive nimius rigor; vel è
contra, nimia indulgentia. 4. Negligen-
tia in demandato munere; vel è contra
polypragmosyne, quâ vel multa parerga &
inutilia, vel aliena neglectis proprijs &

necessarijs tractantur. 5. *Ingratitudo* ab unā; Et *adulatio* ab alterā parte. Necnō 6. *Superciliosus* aliorum *contemptus* propriam infirmitatem nō agnoscens: & *Affentatio*, *externis tantū signis* reverentiam superioribus offerre simulans, *corde v. denegans*. *

26. Contra hosce paroxysmos præservant & muniunt:

- R. 1. Promissiones & comminationes divinæ: Justus ut palma florebit Ps. i in tabernaculo Domini habitabit. Ps. 15.v.2, conf. Ps. 57.v.ii. Et memoria iusti in æternum &c. iniusti autem ut pulvis & paleæ dissipabuntur. cit. Ps. i.add. Ps. 37. v. 38.
2. Rec: quod tibi fieri non vis, alteri ne feceris. Matth. 7. v.12.
3. Longa & felix ætas parentum honoratoribus promissa; Nec non pœnz Choreh, Datan & Abiron. Num. 16. e. Absolonis & simil. 2. Reg. 18. cap.
4. Severitatem nimiam, vel brutorum exempla, quam etiam suos amant, tollere debent. add. Es. 49. v. 15. Luc. ii. cap. v. ii. &c.
5. Contra nimiam parentum indulgentiam, respice exemplum Eli tristissimum. 1. Reg. 1.
6. Storgen in filiis acuunt exempla Catanzorium Juvenum, qui reliquis opibus parentes incendio illæsi eripuerunt; ubi tamen alii cum divitiis quas portarunt igne consumpti sunt Virg. atn,

7. Adde Ciconie emblemata, confectiones senio parentes
alentis & ad pascua deferentis.
8. Contra desidiam; cogita Otium pulvinar Diabolis
Et multorum malorum causa atq; fomes fas-
cundissimus. Polypragmosyne v. quā plu-
rimos perdidit.
9. Adversus ingratitudinē: Terram nihil ponderosius
homine ingrato gestare; Gratitudinem autem
Deo & hominibus gratam esse, & ad plus dan-
dum invitare, conf. prov. 17. sed adulatores cor-
vis peiores.
10. Vigilantiam & sedulitatem exempla apum & for-
micarum provocant atq; confortant, prov. c. 6. add.
c. 24. ad fin. &c. Omnia autem bona laboribus
venduntur. Quod & mandata ac promissiones
divinæ confirmantur.
11. Superbiæ expellenda presunt dictum apostoli: Deus
Superbis resistit; humilibus vero dat gratiam.
1. Pet. 5. cap. v. 5. Et propriæ infirmitatis recor-
datio.
27. Atq; ita quartum præceptum quo-
modo superiores & inferiores sese invi-
cem gerere debeant ostendit: Nunc quis-
cum quomodo etiam pares insuper paci-
fice cohabitare debeant demonstrat;
dum graviter prohibet; Non occides
id est, uti Lutherus exponit; Proximum
quoad vitam, aut corpus nullatenus laedes, imò
ne offendes quidem: Sed eundem velut tei-
psum diligas, pericula & nocitura avertens,
salutaria promotebis.

28. Huic præcepto succenturiatur
imprimis Mansuetudo, quæ iram co-
hibet, (quo affectu nullus humano generi plu-
ris stetit, ut Senec: loquitur;) ne immeri-
tò irascamur; Et si justa oboriatur irascendi
causa, ne citius vel tardius, plus vel minus
longiori vel breviori tempore, aut alijs quam-
par est irascamur. In Magistratu hæc
virtus specialiter Clementia vocatur.
Et interdum quidem non sine vitio non
irascimur; utpote si gloria DEI, viole-
tur, nostra nostrorum vè salus & existima-
tio periclitetur, injuriave petulantèr in-
feratur.

29. Interim caveat Mansuetudinùs Stu-
diosus ne sit excandescens & stomachosus,
qui facile, citò & vehementèr irascatur,
etiam illis qui per imprudentiam aut jocose
offendunt; multò minus ijs quibus re-
verentia debetur succenseat, ut sup. etiam
monitum. Nec sit amarulentus & implabi-
lis, videlicet qui delictorum, maximè le-
viorum erratorum veniam poscentibus
non parcat: Nec sèvus, ut nisi vindicta se-
quutà nunquam acquiescat.

30. Not: sicut privata vindicta, nisi inevitabilis necessitas eam imperet, semper est illicita. Deut. 32. v. Ita publica, sive in hostes: quæ Bellum dicitur, cùm offensivum, & vindicativum, si quando lacerasti justâ de causâ hostium fines invadimus; tūm defensivum quo invasores depellimus: Sive in Subditos exerceatur, quæ Poena appellatur, & licita & necessaria est; nemia malorum licentia adversus bonos crudelitas evadat. Duo proinde etiam hic scopuli vitandi veniunt; Lentitudo, quæ nunquam, etiā cum oportet, irasci permittit; Et iracundia quæ in irascendo modum exceedit.

31. Iracundiam expellunt & Mansuetudinem generant;

1. Consideratio imbecillitatis humanae; ut enim alii ita etiam nos labiles.

2. Quintæ petitionis ruminatio.

3. Disting: inter res nostras & alienas Res & opiniones
de reb. conf. Epictot:enclir, cap. 1.8.24.&c.

4. Gravissimi & periculosisimi morbi utpote apoplexia morbus herculeus seu caducus, podagra, &c. qui ab excedentia oriuntur.

5. Exempla pierum; **Mosis, Davidis ipsiusque Salvatoris.** Et impiorum, **Saulis, Nabalis, &c.**

6. Ac demum ultio divina, quæ dirissimas iracundis poenas comminatur. Matth. 5. v. 22. conf. Senec: de irâ.

32. Cum isthac *Virtute* fermè coincidunt, *Misericordia, placabilitas, ēpieikeias, & concordiae studium* quo offensiones privatæ propter publicam utilitatem condonantur. Affines autem sunt *Amicitia*, quæ est mutua benevolentia officiorum communicationem virtutis causa pariens; *Fidelitas*, quæ in secundis & adversis constantiam servat; *Candor*, qui fumum, simulationē & suspiciones amolitur. Nec non *Humanitas*, quæ istic omni bus comitatem seu affabilitatem veluti condimentum adjungit.

33. Præterea cum hoc s. *Præceptum occidere vetat*, vitam simul nostram & nostrorum tueri ac defendere mandat; *Negatio enim affirmationem præsupponit*; Fortitudinem etiam involvit, sine quâ ista peragi ne que-

nequeunt. Definiturq; non incommodo hoc modo; Fortitudo est virtus moralis, quâ adversa quævis magno animo honestatis gratiâ perferimus, ne vel plus æquo metuamus, vel temerè nos periculis obijciamus. Fortis itaq; est, quisquis mala tristia, quæ non sunt supra humanam conditionem, (inter quæ mors eminet, bellica præcipue) pro aris & focis, intrepidè & prudentè adit; Et honestatis causæ constanter sustinet; non qui seipsum occidit. Fortes igitur primariò sunt Magistratus & strenui milites, pro patriâ, pro rege & grege pugnantes.

34. Potest tamen etiam quilibet inferioris conditionis homo fortitudinem exercere, si latrones, bestiasve, maximè ex improviso in se & suos irruentes aut sanguientes fortiter reprimat: Si ex incendio aliove periculo suos præsenti animo liberet: imò etiam pauperculus conditionis sue hanc pertasus, sive sit miles, sive studiosus, mercator aut rusticus alijsve qui tenuitatem

tem suam æquanimiter ferre potest. Ita
verò malorum metus est temperandus,
ne aut furiosè in pericula ruamus & au-
daciâ peccetur, neu ignaviâ & timidi-
tate nihil laude dignum aggrediamur.
vel audeamus, hastamq; mox abijciamus
& fugiamus.

35. Audaciam retundit.

1. Imbecillitatis humanæ consideratio.
2. Periculi magnitudo ad calculum revocata.
3. Minæ verbi divini; qui amat periculum peribit in eo.
4. Audaciorum vel tristes vel ridiculi exitus.

Fortium v. Heroum æterna laus, uti
Iosua, Gideonis, Samsonis! Davidis,
Caroli M. & nostratium Gustavi
1.mi & 2.di.

5. Nec non veteres philosophi parvo contenti.
Metum & desperationem mitigat & qua-
dantenus abigit, si non planè tollit.
1. Si recorderis mortem omnium molestiarum finem
esset.
 2. Mala & molestias hasce iustantum molestas esse qui
eadem molestie ferunt.
 3. Deum pii in omni adversitate succurrere, iugum le-
vare, læsamq; catastrophen procurare.

36. Ex superioribus patet Fortitudini
Patientiam meritò subjungi, quæ rationi
obedi-

obedire docet in tolerandis injurijs, omnibusq;
adversis, doloremq; moderari ne opprimat, la-
dat, aut indecorum quicquam protrudat. Pe-
test etiam suo modo buc referri Nemesis
& Zelus, quorum illa præcipue, iram di-
vinam superborum & malignorum ultrici-
cum denotat; hic ardenter impetu-
cum singulari heroicâ virtute conjua-
etum, quo gloria Dei, justitia, pudicitia
vel simile quid vindicatur: Eo magistrus
& sacerdotes præsertim excellere de-
cet. Oportet autem verum zelum esse cum
scientia, nec acus furor existat.

37. Veluti quintum preceptum vitam.
corpusq; tutatur ac defendit: ita Sextū
honestatem, thorum, castitatem & pudicitiam
protegit atq; communis. Dum fornicatio,
adulterium, omnisq; immundities istis
verbis, Non Mœchaberis: severè in-
hibetur: Castitas vero pudicitia, & uno
verbo Temperantia jubetur atq; injun-
gitur. Temperantia philos: definitur
Virtus moralis, quâ modus servatur in desideriis
& fructione voluptatum honestarū maximū

- que.

quæ gustu & tactu percipiuntur: illicite verò
& dishoneste prorsus vitantur. Temperan-
ter autem quisquis vivere amat, omnes a.
amat debebunt: Sobrietatem in potu
servet, i. citra ebrietatem bibat: Incibo
abstinentiam teneat, & citra saturitatem e-
dat: qui utrumq. servat frugalis dicitur.
Venerem, & licitam solummodo, mode-
ste & moderate exerceat; inq; colloq;js,
gestibus, basijs, contrectationibus, vesti-
tu decentiam servet, & castitatis laudem
merebitur. Quæ reges ornat plebejos coro-
nat. Hie magis metuendum & fugien-
dum intemperantiæ, voracitatis scz. ebri-
ostatis & lasciviae vitium, quam stupiditatis
seu insensationalis, quo omnes voluptates
spernuntur. Nec tantum verbis & gestibus
qui etiam vestitu, immò & obtutu sive aspe-
ctu impudicitia se se exserit: Undè hæc omnia
ad modestiæ normam composita & comparata
esse decet.

38. -Remedia intemperantiæ alia vio-
lenta sunt, qualia; cilicium, aqua frigi-
da, nix, famæ, flagra, laqueus; quæ mo-
nachis

riachis & ejus farinæ alijs, rationem non
audientibus (Psal. 32. v. 9. & seq.) relinquimus: alia naturalia; quæ à peritis Me-
dicis & rerum naturalium consultis petan-
tur: Alia Moralia, ex quibus hæc sun-
to præcipua.

- R. 1. Oratio, labor & iejunium.
2. Natura paucis contenta; Eademq; omne nimis
uru inimicum.
3. Ex Luxuriâ morbi corporis, debilitas, ingenii hebe-
tudo, paupertas & deniq; mors ipsa.
4. Brutorum exempla, quæ etiam summâ vi coacta,
modum non excedunt.
5. Voluptas ista brevis & momentanea est: ignominia
& cruciatus perpetui.
6. Immò etiam in hoc seculo contempti, miseri & mi-
serissimi evadunt luxuriosi, prout exempla San-
danapali Heliogabali; Valdemari, Magni
Smeek, &c, evincunt.
7. Deus & Sancti Angeli Spiritus sunt purissimi: Di-
boli immundi & impurissimi.

39. Sic vita corpusq;, sic honor ac decus
proximi vindicatur: Neverò in bona
aliorum injuste insolemus, sed suum cuig
tribuamus, septimum præceptum severè
mandat: Non furtum facies. Quo
ipſa justitia, præsertim commutativa injun-
gitur

gitur; ne quenquam in contradicibus
decipiamus, sed equalitatem arithmeticam
observemus. Nimirum ut merci pre-
cium correspondeat, neq; *injusto* titulo di-
tescam⁹ aut rem familiarem augeamus;
Nedum furemur vel apertè *latrocinemur*.
Hic discere oportet, *sufficientiam*, id e. me-
dium tenere inter solicitudinem ethni-
cam, præsentiumq; rerum fastidium; ;
Nec nō inter studiū rem honestè parandi,
ne vel per fas & nefas ditescere cupiamus
vel ad pigritiam prolabamur..

40. Cum hoc præcepto congruerit
Liberalitas, quæ itidem *circa divitias* est
occupata, quarum appetitum in accipiendo &
erogando moderatur. Liberalis enim est,
non qui cuivis dat, is namq; *prodigus*; sed
cui debet: indigenti sc: & digno: *qua-*
tum debet; pro modulo facultatum &
habitá ratione dignitatis utriusq; dantis
& accipientis: *Ubi*; honoris ergò pu-
blicè, egestatis sublevandæ gratia clam:
Quando: non tardè, sed citò: *quomodo*:
hilari animo & solius honestatis causa.

Tenet

Tenet quoq; modum liberalis in accipiendo, ut
ea tantum quæ honestè accipi queunt dona su-
mæ, idq; verecundè, nec petax esse potest.

41. Liberalitatem exercere pos-
suunt ac debent omnes qui divitijs pollent,
auro, argento, hospitalitate & similibus: ijs
verò destituti, operâ, officijs, ministerio.
Avaritiaq; sunt non tatum q; injuste fœ-
nerando & per quævis media illicita divitias
coarcerant: qui nullum pauperibus vel amicis
obulum largiuntur: Sed & qui operas su-
as nimis magno estimant: nihilq; unquam
gratis & honestatis causâ, sine præsentî recom-
pensatione, molestia vel laborum sustine-
re sustinent. Duo proinde & hic devia
studiosè vitanda: Avaritia sc. & Pro-
digalitas: Turpissimi v. sunt omnium qui
simul & sine discrimine undecunq; accipiunt:
& debinc inconsideratè profundunt.

42. Sin autem majores sumptus, præ-
fertim publicè sint decore faciendi, à
magnitudine Magnificentia dici consue-
vit; utpote in Templo, Academias, Nosoco-
mias, Porticus, Pontes, Curias, Palatia, &c.

Private ædes, horti, prædia, supplex,
vestitus Magnificentiam potius imitari
quām ostentare possunt. Ea namque Vir-
tus magnatum propria est: Plebeij non nisi
umbram quandam in nuptijs, & alijs
quæ raro vel semel tantum in vitâ con-
tingunt, exhibit. Verè Magnificus fuit
Salomon; *Herodes*; *Constantinus M. Caro-*
lus M. & noster *Gustavus M.* cuius vestigia
etiam in hoc passu laudatissimè premit.
Filia tanto parente dignissima, Sereniss: ac
potentiss: **CHRISTINA AUGUSTA &c.**
Regina nostra clemētissima, Acad:etiā nostræ
parietibus attestantibus. Circa hanc virtutē
Sordes & Luxus atque imperitia decori
cavenda sunt: *Ne vel sumptus necessarij*
magnis incæptis defint; vel magna pecunia in-
decorè vel inutiliter collocetur.

43. Huc referendæ non modò, uti
dictum, *Beneficentia, hospitalitas, Parsimonia*
& *Frugalitas*: Verùm etiam *sedulitas in-*
legitimâ vocatione honestisque laboribus
Et Autarkeia. Maximus quippe quæstus
Pietas cum animo suâ sorte contento; quod plu-
rimum

rimūm ad felicitatem momenti adferunt.
Paucis: justa acquisitio & rectus divitiarum
usus hic injungitur. Contra avaritiam v.
& iniquos lucrandi modos.

- Rec: 1. Hoc ipsum Dei mandatum cum plurimis scri-
pturæ dictis parallelis. Matth.6, 1. Tim.6.&c.
2. Luxuriæ multa; sed avaritiæ omnia desunt.
3. Cogita omnes huius mundi opes etiam preciosissimas,
fugaces ac momentaneas: imò lutum esse.
4. Mala lucra æqualia damnis.
5. Divinam benedictionem absq; molestiâ ditare.
6. Etiam iuste partas divitias magnis peccatis & multis
malis sapè occasionem præbere.

Contra prodigalitatem & intempestivā
bonorum profusionem, abusum & lu-
xum.

- Rec. 1. Præceptum divinum; dona ejusdem cum
gratiarum actione sumenda esse.
2. Sine sudore & difficultate divitias ordinariē raro
parari.
3. Prodigorum Comes extrema paupertas & miseria.
4. *Divitias Possessiones proximi su-*
perius præceptum protegit; Existima-
tionem vero famam & honorem alterius; ne
sermone, gestibus vel actionib. ledamus
aut offendamus, octavum præceptū

prohibet, hisce verbis: Non loqueris contra proximum tuum falsum testimonium. Hic uti omne mendacium & duplicitas sermonis, aliud dicentis aliud sentientis quod proximus circumveniatur, simulatio, fucus & sophisticatio prohibentur; ita vicissim Veracitas, candor, simplicitas & perspicuitas injunguntur & commendantur: Veritas in omni doctrinâ & disciplinâ; in judicijs, in moribus & sermonibus, in totâ deniq; vitâ exigitur. Perfidia, calumnia, obtrectatio, convitium, vanitas, maledicentia, jactantia & assentatio procul absint.

Contra mendacium Rec:

1. Mendaces sunt filii Diaboli, sicut veraces Dei, Joh. 8.
2. Mentiri solito, etiam cum verum dicit, fides non adhibetur.
3. Memor sis huius praecept. 8. & Psal. 5. v. 7. & simil.

45. Quemadmodum de alijs verum perhibere testimonium hic jubemur; ita etiam de nobis ipsis non nisi vera sentire. Nec nimis nos efferre, nec extenuare oportet: quod virtutes honoris appetitum ordi-

ordinantes, Modestia sc. & Magnanimitas perficiunt. Modestia strictè sic dicitur, cupiditatem parvorum & mediocrium honorum ad debitam mediocritatem revocat. Unde Modestus debitos suæ virtuti honores modestè accipit, de oblatis effusè non gaudet, de negatis immodicè non dolet. Imò primos accubitus & præcedentias querere Salvator ipse prohibet. Luc. 14. v. 8. & seq. Ut autem turpe est ambitiosum esse, resq; plena periculi cum aliorum contemptu sese insolentè efferre, atq; ita suum tueri locum ut alijs injustè detrahant: Sic quoq; vicissim Deo, sibi & reip. injurius est, qui se omni honori & consequenter oneri planè subducit, debitoq; virtutis præmio seipsum spoliat; dona vitiosè occultat, malasq; de se suspiciones concitat. Quocirca hinc nimia abjectio & pusillanimitas; illinc ambitio vitanda.

46. Magnanimitas docet magnos honores rectè appetere. Id est, decenter ambire, modestè acceptare & constanter tu-

ter iueri. Magnanimus proinde non à
quovis aut quomodolibet honorari de-
siderat ; sed magnos honores & à bonis tan-
tum, claris & probatis viris oblatos, non cu-
pidè ac sollicitè, sed ut virtutis suæ præmi-
um moderato animo acceptat. Divitiae,
si non contingunt, ut se inferiores, excel-
so spernit animo : Si adsint, non effer-
tar, in omni fortunâ aquabilis : apertè amat
oditq; Nihil mundanum admiratur. Se i-
psum, nec laudat nec extenuat. Pauca ag-
gredietur sed magna & laudabilia. Ad bene-
ficientiam pronus injuriarum immemor est.
Summa : Hæc Virtus reliquarum q;
Fastigium & Corona existit : Nec nisi
magnis Heroibus, ut Mōsi, Iosue, Dāvidi, S.
Erico, Gustavo I. Gustavo II. & similibus
contigit. Hic Fastus ab unâ ; Pusilla-
nimitas etiam ab alterâ parte declinan-
da.

47. Contra ambitionem & fastum.

R. 1. Conditionis humanæ meditatio : ortu sterCUS &
limius.

2. Imaginem Dei amissam, Diaboli reassumptam..

3. Deum

3. Deum superbis resistere.
4. Fortunæ inconstantia; Qui hodiè robustus, in purpura & byssus: Cras debilis in pulvere & sacco.
5. Hora mortis incertitudo.
6. Post mortem vermicibus esca.
7. Exempla superborum miserrimè deletorum; ut Holofernis, Herodis, VVollenstenii, &c.

Pusilli animitatē rursus & abjectionem expellunt:

- R. 1. Homo ad Dei imaginem creatus, aliquas eiusdem reliquias & scintillas integratatis retinuit.
2. Neminem Deus & Natura omnino præteriit; Sed quivis aliquid habet quo se soletur & erigat, Deoq; patriq; sibiq; inservire poterit.
3. Deus non abiectis & desperantibus, sed humilibus gratiam promittit.

48. Ad hanc classem referuntur etiam *Constantia*, quæ est perseverantia in veritate & justitia, *Gravitas*; *Docilitas* in doctrinâ de DEO alijsq; honestis artibus: *Eloquentia* & *Taciturnitas*; ut enim virtus est vera, recta Deo grata hominibusq; salutaria ornatè dicens: ita & moderatus linguae usus est optimus & tutum silentij præmium. Nemini enim, salvâ pietate & virtute, tacuisse nocet, nocet esse locutum. Et demum hac spectant *Comitas* sive *Affabilitas*: *Humanitas* & *Urbanitas*.

49. Humanitas seu Comitas, ex grata morum suavitas, quā in seriā conversatione alios potius delectamus, salvā tamen honestate, quām offendimus. Eandem suavitatem Urbanitas, in jocosa conversatione verbis gestibusq; admiscet, ut sermo sit cum sale conditus. Utrobiq; autem cendum, ne ibi adulatio vel morositate, hic Scurrilitate vel rusticitate peccetur. Assentatio tamen, quatenus occultius nocet, morositate deterior habetur.

50. Morositatem quā quis planè ab omni honestâ conversatione abhorret, vel in congressibus alios semper reprehendit, corrigere possumus:

- Rec. 1. Hominis naturam non ad solitudinem, sed cohabitationem cretam.
2. Pericula solitudinis in que & Sancti sāpē inciderunt.
3. Deum & S. Angelos piis congressibus delectari.
4. Quām turpe immō & exitiosum sit omnibus exosum se reddere omnes improbando.
5. Humanitas, Comitas & Urbanitas cunctis gratos, acceptos & amabiles reddunt.

Adulationem ac Scurrilitatem imō & rusticatatem expurgant:

1. Recordatio turpitudinis. Adulatores enim bonis omnibus exosi: Scurræ contemnuntur.
2. Mordax Jocus sèpè verbera adeoq; cædes provocat.
3. Dictum Apostoli; Sermo obscurus non audiatur ex ore vestro; sit autem sale conditus. Ephes. 5. v. 4.

§1. Nonum ac decimum Decalogi præceptum, non tantum mentiri, fallere, maledicere, in bona proximi involare, turpes amores, cædes &c. prohibent; sed omnem insuper cupiditatem & inclinationem ad peccatum vetant, sive in aetum erumpat, sive in originali labefactatur, qualem puritatem ac integritatem Homo ab initio antelapsus, benignitate Creatoris, ostentavit. Quæcum humanis virtibus in hac corruptione praestari neutiquam possit, justitiae tunica per meritum mediatoris hic mutuo sumenda & applicanda (quod Ethnici ignorarunt) donec in futurâ beatitudine ad priorem integritatem rursus aspiremus & in bono planè confirmemur.

§2 Sed antequam Pharmacopæum & officinam claudamus Panaceas sive

*universales quasdam medicinas contra
quodvis peccati & vitiorum venenum
valentes aperiemus. Sit igitur:*

1. Recolatur horrenda Dei patris indignatio & ira ad-
versus peccata.
2. Acerbissima Christi passio & vulnera.
3. Omnis peccandi occasio vitetur & honorum conver-
satio frequentetur.
4. Continua Mortis meditatio Syr. 7. v. ult. ecclesiast.
12. v. 14.
5. Noli peccare: Deus cordium scrutator videt: An-
gelus assistit arbiter; mors minatur: Diabo-
lus accusat; conscientia mordet: infernus di-
latat rictum.

*Plura antidota atq; remedium generali-
sum specialia, frequens sacrarum litera-
rum lectio & meditatio, nec non boni-
tatis, justitiae & omnipotentiae divinæ,
humanæ verò infirmitatis & indigentiae
recordatio, & piæ conciones facile sup-
peditabunt.*

53. Atq; ita vidimus *Ethicas* virtutes
absolutè spectatas. Vidimus Deum respi-
cientes; vidimus virtutes proximum con-
cernentes; vidimus virtutes nos ipsos spe-
ciantes; Metum, cupiditatem, iram co-
hiben-

hibentes; Linguam, gestus totamq; vi-
tam dirigentes, adeò ut ad perfectum vir-
tutum chorū nihil deesse videatur.
Verecundiam, Pœnitentiam, æmu-
lationem, indignationem, miseri-
cordiam quod concernit, quatenus vir-
tutibus aggregari possunt, passim earum
supra mentio injecta; partim etiam alijs
alijs Affectus laudables audiunt.
Continentia autem & **Tolerantia**,
quòd perfecti nondum sint habitus, qui
cum voluptate exercentur, semivirtutes sa-
luntur. Signum etenim perfectæ vir-
tutis & acquisiti habitus est, si quis absq;
difficultate & ægritudine virtuosis actio-
nibus indulget atq; exinde perfectam
voluptatem capit: Qui verò benè agen-
do contristatur & molestiam sentit, de
perfecto & completo virtutis habitu sibi non
dum meritò gratulari potest. **Obedien-**
tia instar justitiae universalis, omnes omnium
virtutum angulos pervagatur.

54. Præterea cum Virtus quoad gra-
duis in imperfectam & perfectam: Et hæc
rursus

*universales quasdam medicinas contra
quodvis peccati & vitiorum venenum
valentes aperiemus. Sit igitur:*

1. Recolatur horrenda Dei patris indignatio & ira ad-
versus peccata.
2. Acerbissima Christi passio & vulnera.
3. Omnis peccandi occasio vitetur & bonorum conver-
satio frequentetur.
4. Continua Mortis meditatio Syr. 7. v. ult. ecclesia&
12. v. 14.
5. Noli peccare; Deus cordium scrutator videt: An-
gelus assistit arbiter; mors minatur: Diabo-
lus accusat; conscientia mordet: infernus di-
latat rictum.

*Plura antidota atq; remedium generali-
tum specialia, frequens sacrarum litera-
rum lectio & meditatio, nec non boni-
tatis, justitiae & omnipotentiae divinæ,
humanæ verò infirmitatis & indigentiae
recordatio, & piæ conciones facile sup-
peditabunt.*

53. Atq; ita vidimus Ethicas virtutes
absolutè speciatas. Vidimus Deum respi-
cientes; vidimus virtutes proximum con-
cernentes; vidimus virtutes nos ipsos spe-
ciantes; Metum, cupiditatem, iram co-
hiben-

hibentes; Linguam, gestus totamq; vi-
tam dirigentes, adeò ut ad perfectum vir-
tutum chorū nihil deesse videatur.
Verecundiam, Pœnitentiam, æmu-
lationem, indignationem, miseri-
cordiam quod concernit, quatenus vir-
tutibus aggregari possunt, passim earum
supra mentio injecta; partim etiam alijs
alijs Affectus laudables audiunt.
Continentia autem & **Tolerantia**,
quòd perfecti nondum sint habitus, qui
cum voluptate excentur, semivirtutes sa-
luntur. Signum etenim perfectæ vir-
tutis & acquisiti habitus est, si quis absq;
difficultate & ægritudine virtuosis actio-
nibus indulget atq; exinde perfectam
voluptatem capit: Qui verò benè agen-
do contristatur & molestiam sentit, de
perfecto & completo virtutis habitu sibi non-
dum meritò gratulari potest. **Obedien-**
tia instar justitiae universalis, omnes omnium
virtutum angulos pervagatur.

54. Præterea cum virtus quoad gra-
duis in imperfectam & perfectam: Et hæc
rursum

rursus in mediocrem & excellentem seu ex-
imiam dividatur, ethici haud immerita
Virtutis Heroicæ mentionem faciunt;
Quæ nihil est aliud quām perfectissima vir-
tus, & Excellentia quædam atq; splendor vir-
tutis, omnibus hominibus non contingens, quod
peculiarem Dei concursum requirat. Unde
etiam divina passim vocatur.. Talis
fuit Fortitudo Gideonis, Samsonis: Castitas
Iosephi &c. Eiusmodi virtuti opponitur.
Feritas, quæ est vitium seu furor & libido
peccandi detestabilis; quocunq; tandem
fiat modo. ut; turpitudo Sardanapali, He-
liogabali. Cruelitas Herodis, Neronis,
Christierni Sanguinarij &c. à qualibus o-
mnipotens nos custodiat!

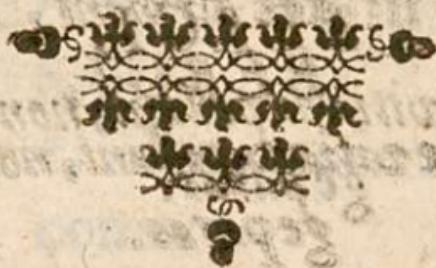
55. Hæc fuit succincta Virtutum, li-
cet rudi minervæ, delineatio & intra de-
calogi Pomeria compactio; Quarū ductū
si omnes sequantur, resp. non modò bea-
ta sed beatissima futura est. Ubi nimirum
Rex, immortalis Dei & naturæ legibus obse-
quitur; Magistratus Principi; privati Ma-
gistratibus, liberi parentibus; servi Dominis,
& de-

¶ deniq; cives mutuâ benevolentia inter se cō-
junguntur. Sicut ex Bodin. Reinking. lo-
quitur. De quorum omnium & singu-
lorum officijs in sequentibus plura.

Faxit Omnipotens æternus D^Eus
ut hosce virtutum gradus ita in hac im-
becillitate calcare. ¶ per eosdem eni-
ti valeamus; ut ad omnimodam
Æternam beatitudinem o-
lim aspiremus! A-
men.

COROLLARIUM.

PHilosophiæ est, uti cætera entia,
ita & virtutes considerare.

Ma^cte tuâ virtute, tibi Deus astra
parabit,

In quibus assiduus te comitatur
honos.

*Non tam moris quam
amoris ergo hæc pau-
cula adjecit*

LAURENTIUS NORGANIUS.

Dignosc. Miserere per quibus esse
comps. q. dicitur. q. dicitur.

De M

En annan uppsättning

i.

V-karta

438

b

E P R A S T E P I O N V I R T U T U M.

Præfatio ad Lectorem.

Morum ac Virtutum doctrinam sub considerationis incudem revocare aggredior; non defectu optimorum Authorum qui & numerus & olim hanc chordam accuratissime tractarunt: Nec nova, nedum meliora adferre presumens. Quoniam tamen discentium utilitatem, non minus quam officij ratio, ejusmodi meditationes exigunt; Virtutum nam, clarissimorum Antecessorum vestigia sequuntur e divinis petram oraculis. Ex antiquitate & vita communi exempla. Neque fortitudinis speculum tantummodo Alexandrum proponam, qui nonnunquam & teneritatis fuit, castitatis Cyrus, Socratem, Scipionem, Magnanimitatis Agesilaum, Augustum &c. Quin etiam quomodo in suis casulis opitiones, inter arandum agricola, in tenuitate sua Scholares, regiss illas virtutes non omnino negligere valeant, ostendere conabor. Et jucundum & utile dicens maximarum in minimis vestigia observare.

Omnia in hunc finem, ut virtutes ipsis actionibus exprimere potius quam de iisdem subtiliter sentum disputare juventus assuecat. Ut enim disputax Theologia est mala theologia; dicente Henrico Alstedio: Ita & practica philosophia. Animam proinde cum suis facultatibus, hunc saevarum actionum diversitatem, affectuum varietatem, copiosas atque discrepantes virtutum descripciones cum subtilioribus Scholasticorum distinctionibus, sicco his præteribo pede, vel levissime saltem attingam. Virtutum tyronis sufficere existimans, si quid virtus sit, in quibus consistat, quomodo colenda pernoscatur; Etiamsi de omnibus prærequisitis & similibus, tam gravioribus, quam levioribus, cum Aristotele aut Piccolomineo, alijsve in utramque partem ad unum differere nesciat. Brevitatem sector; sed nimiam fortassis. Hanc tamen varia iniungunt; cum primis instituti ratio. Solent quippe, aromata vel aliud quippiam delicatius dividentes, exemplum poscentibus, non integrâ mensurâ, sed minutissimis portio unculis, unde mercis precium extiment, porrigerere. Pater & ego hic parciō; Si merx non displicerit, pleniōri alias delio exhibetur. Prout etiam in COLLEGIO ETHICO non nihil iam præstitūtū esse confido. Tuum interea, Lector optume, Judicium candi-

dum, si talis & ipse fueris, expedo. Vale & have

VIRTUTUM.

3.

Hominem ad duo potissimum conditum esse constat, cognoscendum videlicet, sive contempfundum sciendumq; & agendum. Operari enim & hortum Paradisi custodire & colere, parergon tantum fuit. (Non secus atq; viator, cum alicubi parumper subsistit, occupatiunculâ aliquâ tempus fallit) Nude & in futurâ vitâ illas solummodo priores urgebimus, Creatorem scz. omnesq; omnino creaturas perfectè cognoscentes, & vitam penitus inculpatam ad honestatis normam transfigentes. Ad quam perfectissimam felicitatem duplii rursus trahite aspiramus: Verâ Dei agnitione; quam Fide ex verbo assequimur; & piâ vitâ; quæ illam consequitur. De his superior sapientia, hinc Theologia dicta, exactè tractat. Inferior sapientia, quod superiori inserviat, alias Philosophia appellata, eosdem habet fines: Cognitionem nimirum Entium; Creatoris & creaturarum per hanc enim in illam deducimus. &

actionum honestatem; Sine quâ omnis scientia nauci: per istam verò beatis mentibus assimilamur. Subtili istâ reium cognitione alijs relictâ nostrum erit de vitâ ad honestatis & rectæ rationis normam instituendâ; pro re natâ agere; Quâ casta nulla unquam politia, immò nec vita ullius privata, felix esse poterit. Quippe honestas omnis felicis status fund.mentum. Et quicquid usquam ad hominis felicitatem conferre legitur, id omne virtute paratur. Vid: Colleg: Eth: Disp 3. thes. 30.

VIRTUS hic nobis est promptudo in homine agendi secundum honestatis normam, quâ omnibus affectibus tale injungitur moderamen ut tranquillus & beatissimus, qui in hoc mundo haberi potest, status obtineatur. conf. Coll: Eth: disp 3 th 6. & seqq. Honesti regula Ethnicis fuit tantum lumen rationis & scintillæ ex prima Dei imagine reliæ: Nobis Christianis virtutes etiam ad

Sacrarum literarum amissim exigenda. Ut autem actio humana ex virtute aut vitio denominari in creatur, Spontanea erit; non invita. Coactus quippe vel per ignorantiam aliquid patrans, minus laudis aut pramij, minusve (respectivè) reprehensionis aut pœna reportare convenerit. Libertas vero arbitrij, & quemvis suarum actionum dominum esse quod elucelcat, consultatio seu deliberatio (qua est diligens ratiocinatio de medijs per quæ ad finē in agendo pervenitur) & electio præmittenda vehit. Hoc igitur actio ordine producitur. Cum aliquid agendum offertur; Intellectus seu Ratio bonum vel malum esse, honestum vel in honestum intelligit, judicat & concludit: Voluntas (istæ enim duæ sunt rationalis animæ facultates) appetit aut aversatur. Appetitus deinceps sensitivus, cuius motus affectus indigitamus, rationi præscribenti, utut initio in bonis actionibus non sine renixu, tandem obediunt & obsequuntur.

Affectus proinde non planè aver-
runcandi; Sed castigandi & corrigendi,
quodq; indomitum resecandum & es-
radicandum; Sic oculus, manus & pes,
qui offendiculo sunt, eruuntur, amputan-
tur & abjiciuntur: Matt: 5. & 18. Mar: 9.
capp. Sit amor sine levitate & cœco impetu;
odium sine injustitiâ; desiderium cum mo-
deratione, fuga absq; stultitiae, gaudium
cum gravitate & in domino; tristitia absq;
quæ confusione; Spes absq; præsumpti-
one; Desperatio sine pusillanimitate.
Timor absq; diffidentia; Audacia cum
prudentia; Ir: s cum justo zelo, non ex
invidia. Summatim; honestis tantum a-
ctionibus delectabimur; Turpes vero & inho-
nestas aversibimur. Et hoc est recte gau-
dere quibus gaudendum, contristari au-
tem & dolere quibus dolendum. Quip-
pè voluptate & dolore bene utens, bonus
est; male malus. Ex quibus qui haurit
quantum decet, felix est. Ad quod con-
sequendum, non modò recta rationis di-

Etamen

Etamen in consilium adhibebitur; (honesta enim & turpia quæ sint, ipsa natura implantavit) Sed & infallibilis humana-
 rum actionum norma D E C A L O -
 G U S, jugiter ante oculos versabitur.
 Ex hoc fonte fluunt, (teste Eusebio ex Mo-
 saicis scriptis omnia bona in mundo phi-
 losophos & legumlatores acce esse in-
 quiente:) Et ad eundem commodè redu-
 cuntur omnes virtutes, sive simpliciter os-
 mni homini necessaria, quorum opposita vis-
 etia iram Dei provocant, prout Philip: Mel-
 anch. Epit: philos: moral: & cum eo D. Ion.
 M. Wexion. describit; sive non necessaria,
 quales Urbanitas, Magnificentia &c. Sive
 dirigentes, & universales, utpotè Prudentia
 & justitia universalis; Sive directæ & parti-
 culares nimirūm ceteræ virtutes. Hic
 igitur, ut Christianum decet, ex ipsius
 Dei tabulis, maximorum Theologorum
 atq; Philosophorum exemplo, virtutum
 gemmas eruan, & omnipotentis gratia
 suffultus, vitiorum antidota deponit atq;

Monstrabo. Quemadmodum prior
Moxis Tabula DEum immediate respi-
ctat; posterior homines: Ita etiam
Virtutes inde manantes, *Pietas* &
Probitas. Illa ut h. l. sumitur, *Vir-
tus* DEum religiosè, riteq; colendi, defi-
nitur. Et ad omnia utilis est, promissi-
ones habens, præsentis vitæ & futuræ.
Hisq; potissimum tribus absolvitur; 1.
Notitia eminentiæ, bonitatis & justitiæ
divinæ; Quarum ista observantiam, illa
gratitudinem, hæc poenarum metum, at-
quæ ita religiosum cultum excitat. 2.
Cultu Interno, in amore & timore seu
reverentiâ consistente, quem primum
præceptū directe exigit; Non ha-
bebis DEos alienos; i. e. Verum DE-
UM solum & verè coles. Et 3.
Cultu Externo, de quibus in posterio-
ribus prioris tabulæ præceptis agitur.
Iehuæ virtus *PIETAS*, non modò ut
prima

prima virtutum, sed & veluti *Dux* reliqua-
rum atq; fundainmentum, ab omnibus sin-
cerè colenda, qui cœlesti benedictione
coronari & felice succellus experiri gau-
dent atq; desiderant, idq; juxta S. S. Scri-
pturæ normam. Sit Rex; sit prin-
ceps; sit Clericus; sit laicus; sit nobilis,
sive ignobilis; sit Studiosus, sive
miles; sit mercator, sive agricola;
aulicus vel cliens; sit dives, sive men-
dicus; mas vel fœmina, nullum di-
scrimen habet. D E U M, prout in
Sacro-Sancto verbo suo se se revelavit,
cognoscat, eumq; ad Decem verborum nor-
mam, quantum in hac infirmitate fieri
potest, colat. Cætera per meritum Sal-
vatoris, fide apprehendendum, obtine-
bit. Quod plenius edocere Theologorum
cura incubit.

Duo cum primis devia seu via, pi-
etatis tramitem rite calcare volentis,

A ; per-

percavenda sunt: 1. Illinc Supersticio; 2. Hinc Atheismus seu impietas. 1. Ista est nimis anxia cultus divini cura, quæ vel quidvis extra Dei mandatum, ad Sancti numinis cultum, comminiscitur; vel fidei articulos portentosè rimatur. Undè dubitationes, hæreses & fidei abnegatio exoriuntur. Taliter etiam peccant sortium, dierum, temporum, vanorumq; somniorum vani observatores: Utpotè & qui à certis ci-
bis, certis diebus, abstinentio, vel statim temporibus, præter Sabbathum Domini aliaq; solenniora festa, feriendo, & alijs bujusmodi innumeris vanitatibus (que apud vulgus, non ita pridem, nimis frequentes) DEum colere & propitium habere satagunt. Verum idololatria id est, primo præcepto severè prohibita. Frustra quippè Deus hoc modo colitur. Esai. 29. Matth: 15. ¶. 9. Marc: 7. ¶. 7.
2. Hic est contemptus Dei ipsiusq; man-
dato-

datorum, non modo qui verbis & factis
exseritur, sed & qui in corde delitescit.
Ita Cyclops iste, apud Euripedem uni Deo-
rum maximo, ventri, se offerre; Ceteros
vero Deos ignorare profitetur. Et
Homerius pugil ignavorum esse ait divi-
nam opem implorare; Fortes vel absq;
eadem vincere. Sed quonam exitu?
miserè statimq; perire. Idololatre
itaq; sunt quicunq; nimium sibi suisq; vi-
ribus, alijs ve hominibus aut creaturis
confidunt, & ipsi Deo praferunt; sive
divitias, sive aliud quid magis ament.
Jerem: 17. v. 5. Psal: 145. v. 3.

*Remedia sive antidota contra su-
perstitionem, inter alia, haec sunt:*

Recip: 1. Cogita horrendum incredu-
litas peccatum; Et quod scrutator
majestatis opprimitur à gloria.

2. Perpende ridiculam vanitatem su-
perstitionum crucis, que scribantur &
erigantur

erigantur, aliaq; signa meditantium.
Quanta hæc sit stultitia, imò miseria, o-
mnipotente neglecto, in hujusmodi fri-
volis spem & fiduciam suam colloca-

3. Perpetuam superstitionum anxi-
etatem, trepidantium, ubi non est timor.
Psal: 14. v. 5.

4. Mandata divina: Ad legem &
testimonia Domini. Esa: 8. Gen: 35.
Exod: 20. Levit: 26. Deut: 5. & 6. Jos:
23. Psal: 20. 1. Cor: 6. & 10. &c.

5. Exempla superstitionum miser-
ime pereuntium; Quæ ex Hondorfij
promptuario & aliundè passim petantur.

*Contra Epicureismum & cyclopicam
impuniten, sequentia profunt & communiant.*
Recip. i. Jugis consideratio excellen-
tiae & majestatis divinæ; Siquidem ex-
cellensissima quæq; honore dignissima,
cor non laxum, ad serviendum & colen-
dum commovebit.

2. Misericordia & bonitas creatoris,
factoris, conservatoris, quandoquidem
ut

ut quisq; optimè meritus, ita maximè amandus; ad eundem colendum & diligendum, vel ingratissimum cuculum permoverit.

3. Severissima Dei iustitia & ferocissim; ejusdem zelus, quo cui contemperes ulciscitur, vel audacissimos & aganantes, ab impietate absterreris.

4. Nostra misericordia & indulgentia. Octo verò omniscientia & omnipotentia ad invocandum & gratias agendum inadven-

5. Seria mandata: *Deum tuer amarabis.* Deut: 6. *Invoca nom me.* Psal: 50. §. 15. *Petite sc̄.* Matth: 7, §. 7. Joh: 16, §. 24. Nec non horribilia iuriorum, teorum aeribus & æternis cruciatibus modato exempla: latissimiq; p̄i rumpi ex fuso impietatem ejicient, & pietatem iungentur.

Existhac virtute, vel è Cardinali, secundùm D. Jon: M. Wex: di p: t: th: 13. & David: Chytr: regi vita pag: 30. 39. Neccus scaturigine fluunt ac de iumentacione

ex partibus totum.; 1. *Vera Dei no-*
titia, seu sapientia Theologica. 2. *Ve-*
rus & filialis timor erga D̄Eum. 3.
Dilectio sive charitas. 4. *Fides, qua*
est indubitata spes & certa fiducia di-
vinarum promissionum. 5. *patien-*
tia in adversis. Et 6. *Humilitas in*
prosperitate. Quamvis & hæ virtutes,
pro aliâ consideratione, alia etiam secun-
dæ Tabulæ præcepta respiciant.

Quemadmodum mentem & cor,
primum præceptum; ita hoc secun-
dum; *Non assunes nomen Domini*
Dei tui in vanum. i.e. Oportunè &
legitimè divinum nomen invocabis, su-
mes & usurpabis, os atq; lingvam in-
format. Ad hoc itaq; ut sequens
præceptum refertur directè *Cultus*
Dei externus, in invocatione, concio-
one, & verbi auditu, confessione, gratia-/

rumq; actione consistens; ut à Divino
Numine, & in eodem nomine, opem &
auxilium imploremus, delictorum veni-
am & remissionem petamus, mala pœ-
nasq; deprecemur, pro acceptis beneficijs
gratias agamus, & per solum nomen Dei, ubi
necessitas postular, verè & legitimè jure-
mus. Deut: 6, §. 13. Nam Matth: 5. Vana
saltē & intempestiva juramenta in-
terdicuntur.

Contra hoc præceptum impingi-
tur 1. *Omittendo*; cum assumptio
& invocatio nominis divini legitima, su-
pine & malitiosè negligitur; gratiarum
actio, ejusdemq; S-S. Numinis concele-
bratio intermittitur, vel hypocriticè sal-
tem peragitur. 2. *Committendo*, dūm
nomen Dei vanè, ad res frivolas, aut sine
competenti devotione usurpatur, blasphe-
matur; dūm pejeratur; Vana vota nun-
cupantur; licetè facta non servantur,
vel aliena numina invocantur. Ne v.
hoc malum invalefacat; præservatio est:

Recip: 1. Divinam comminationem; Deus non est habiturus insontes nominis sui prophанatores; sed eosdem severissime punitus.

2. Promissiones largissimæ & certissimæ: Eos, scilicet, qui recte invocant, opem sensuros, Matt: 11. Joh: 14. Psal. 50.

3. Exempla luculentissima, tam antiqua quam recentia, quæ nomine divino abutentes puniri, contestantur. *Quin etiam Tibullus, Poëta quamvis ethnicus, recte cecinit:*

Ah miser! Etsi quis primò periuria celat;
Sera tamen tacitis pena venit pedibus.

Veluti autem præceptum illud secundum *Privatum*; ita hoc subsequens tertium, *Publicam* divini nominis concelebrationem solenniter in Ecclesiâ fieri exigit. Doctores proinde & Auditores officij admonet; præcipueq; requirit:

1. *Publicos congressus*, ubi Sacra tra-
tentur & exercitantur.
2. *Docen-
tium fidelitatem in exponendo verbo,*

Ex administrandis Sacramentis, vitaq;
exemplo. 3. Mutuam etiam audito-
rum assiduitatem in eisdem excipiendis.
4. Ministerij reverentiam. Et 5.
Ejusdem sustentationem, cultusq; divi-
ni, & eorum qui in scholis & Acade-
miis ea diriguntur.

In hoc quoq; præceptum pecca-
tur; 1. Omitendo. Non sanctificando
Sabbatum, verbum Dei nec docendo
nec audiendo, nec legendo; Ministros,
doctores & Ecclesiæ inservientes nec a-
lendo nec respiciendo. 2. Committendo;
Sabbatum violando, prophætostabores
exercendo, ecclesiæ, Scholarum & Aca-
demiarum bona ad se petrabitendo. &c.
Recipiatur adversus pernicioſissimam
hanc pestem.

1. Severum Dei mandatum, de san-
ctificando Sabbatho, quod semper ante
oculos habeatur; manè & terò mastice-
tur ac ruminetur.

2. Horribilia exempla, ob Sabbathi prophanationem gravissimè punitorum. Num: 15. v. 35.

3. Meditare, adeoq; mirare Ethnorum non raro & in tenebris versantium exempla, fictitorum Uerorum sacra, qui nemini prodesse possunt, summo studio, incredibili devotione & ardore celebrantur. 4. Adde Exod: 16. v. 13. & seq. item cap. 31. v. 13. & 14. Ezech: 20. v. 8. & 12. &c.

Sicuti prior tabula D^Eum immediate respicit; ita posterior homines & statum ordinemq; politicum, qui est inter imperantes & obedientes: Magistratus & Subditos. Quia vero omnis regiminis & politiae fons est Oeconomia, in qua parentum & liberorum societas, post conjugum præcipue excellit: Quartum præceptum Parentes honorare mandat.

Tota quidem hæc Secunda Tabula Justitiam commendat; cùm Universalem, quæ obedientia est erga omnes leges; omnesq; virtutes comprehendit: cùm particularem; Quæ, vel res communes juxta geometricam proportionem distribuit: id est, personas respicit, ut inæqualibus inæqualia tribuantur: Vel Contractus moderatur, & ad proportionem Arithmeticam merces & precium, debitum & solutionem, pœnas cum delictis justè commensurat. Illud distributivam, hoc Commutativam justitiam constituit. Cum primis tamen, hoc ipso præcepto Universalis justitia, juxta Melanchtonem, commendatur. Ut Gubernatores secundum omnes illis divinas & humanas imperent; (distinctiones legum & iurum Politici ac Icti docent) inferiores ad

normam earundem, *juris sz.* naturalis & positivi, obedientiam præstent.

Ad particularem verò justitiam, quæ privato saltem respectu suum cuiq; tribuit; *reliqua tria præcepta, quintum, Sextum & Septimum* reduci possunt. Quanquam etiam sit Magistratus particularem justitiam, præmia & onera proportionaliter distribuendo, poenafq; justè rependendo, ut & in contras etibus æquitatem servando, exercere.

Justitiam autem Magistratus colit,

1. *Aequalibus* bella non inferendo, quamdiu in pace, sine injuriâ vivere liceat. 2. *Subditos ac inferiores defendendo, honores, dignitates aliaq; bona & mala* (*sic enim præmia atq; onera vocantur*) pro rata distribuendo: poenafq; ad delictorū quantitatem & mensuram exactè exigendo; *Salaria ministris justè pendendo;* Et contractus licitos, monetam ac mensuras in æquilibrio conservando. *Clerici, auditores*

tores suos ore & vitâ monendo, turpiq; averfando lucra justi evadunt. *Milites*, neminem iniquè laceſſendo, vietiſ clementiam prættando, aq; itipendijs acquiescendo. *Aulicis* fidem Principi clien‐
 tibus misericordiam tribuendo. *Scho‐*
 lares ac *STUdiosi*, præceptoribus obedien‐
 tiam atq; gratitudinem exhibendo. *A‐*
 gricolæ, *DFO* & *Magistratu* honorem, de‐
 cimas, vettigalia, iubject onem ac fideli‐
 tam; Con ivibus æqualia pie reddend‐
 do; *Contrahentes*, neminem fraudando
 vel injuste circumscribendo, justitiam ser‐
 vant: *Conjuges*, mutuam invicem bene‐
 volentiam; *Parentes*, liberis sustentatio‐
 nem honestamq; educationem; *Hi illis*
 observantiam & reciproca auxilia ac stu‐
 dia offerendo: *Servi Dominis* obediendo;
 ut hi illis recte præcipiendo & necessaria
 procurando, justitia litant. *Et sic dein‐*
 ceps. Tum enim justa, imò, pulchra &
 firma vigebit respublica: prout ex specia‐
 lioribus, Deo fortunante, fulsi patet.

Ad hoc itaq; quartum Præceptum recte
referri patet: 1. *Φιλοσογγιαρ*; qua est
pietas erga parentes, liberos, aliosq;
sanguine junctos. 2. *Sedulitatem, et*
vigilantiam in officio. 4. *Gratitu-*
dinem erga quosvis bene meritos. 5.
Reverentiam superiorum ac majorum.
Et 6. demùm notandum, quatenus hoc
præceptum de *Honore* agit, haud
planè absurdè *Magnanimitatem et*
Modestiam, quæ virtutes itidem ho-
nores respiciunt, huc reduci posse. Quas
tamen, cum alijs Ethicis, ad sequentia re-
servamus.

Vitia istis Quarti Præcepti virtu-
tibus opposita, sunt 1. *Injustitia*, sive
in excessu, aut defectu, contra univer-
salern justitiam, peccetur; sive *nimi-*
sum aut parum, contra particularem
tribuatur.. 2. Specialiter etiam in hoc
præceptum impingunt *Asygyos, debita*
suis

suis officia non exhibentes'; Aut vice versa, nimio ac præpostero amore suos prosequentes': Quò & sibi & illis, *non*, secùs ac simiæ proprijs catulis, nocent.

3. Nec non *Magistratus* aut parentum tyrannis, sive nimius rigor; vel è contrà nimia indulgentia. 4.

Negligentia in demandato munere; Et huic opposita πολυπεγγραφή, quâ vel multa πάρεργα & inutilia, vel aliena, neglectis proprijs ac necessarijs tractantur.. 5. *Ingratitudo* ab unâ; Et adulatio ab alterâ parte. Nec non

6. *Superciliosus* aliorum contemptus propriam infirmitatem non agnosicens: Et *Assentatio*, externis tantum signis reverentiam superioribus offerre simulans, corde v. denegans.

*Contra quos paroxysmos preservant
ac muniunt.*

1. Promissiones & comminationes divinæ: Justus ut palma florebit. Psal:1. In tabernaculo Domini habitabit. Psal: 15. v. 2. Conf: Psal: 57. v. 11. Et memoria justi in æternū &c. Injusti autem ut pulvis & paleæ dissipabuntur. Citi: Psal: 1. add: Psal: 37. v. 38.

2. Recip: Quod ibi fieri non vis, alteri ne feceris. Matth: 7. v. 12.

3. Longa & felix ætas parentum honoratoribus promissa. Nec non poenæ Choreh, Datan & Abiron. Num: 16. Absolonis, 2. Reg: 18. & similes.

4. Severitatem nimiam, vel brutorum etiam, suos amantium, exempla tollere debent. add: Esa: 49. v. 13. Luc: 11. v. 12. &c.

5. Contra nimiam parentum indulgentiam, respice exemplum Eli tristissimum. 1. Reg: 2.

6. ~~sozijr~~ in filijs accidunt exempla Cataniorum juvenum, qui relictis opibus parentes incendio illas si eripuerunt; ubi alij

alijs unâ cum divitijs quas portârunt, igni consumpti sunt. Virg: Aetn.

7. Adde Ciconia emblemata, confessos ienio parentes alentis & ad pascua deferentis. Apiumq; regem tuentium.

8. Contra desidiam; Cogita etiam otium pulvinar Diaboli; & multorum malorum causam atq; somitem foecundissimum esse. πολυπρογνωστικός quoque quam plurimos perdidisse.

9. Adversus ingratitudinem notetur; Terram nibil ingratu homine ponderosius gestare. Gratitudinem autem Deo & hominibus gratiam esse; & ad plus datum invitare. Conf: Prov: 17. Adulatores vero corvis peiores.

10. Vigilantiam & sedulitatem exempla apum & formicæ provocant atq; confortant. Prov: c. 6. add: c. 24. ad fin. &c. Omniaq; bona laboribus venduntur.. Quod etiam mandata ac promissiones divinæ confirmant.

11. Superbiæ expellendæ prosunt;

Dicitum Apostoli: DEus superbis resistit; humilibus verò dat gratiam. 1. Pet: 5. v. 5.
Et propriæ infirmitatis recordatio.

Atq; ita quartum Præceptum quo modo superiores & inferiores sese invicem gerere debeant ostendit: Nunc Quintum, qualiter etiam pares insuper pacificè cohabitare deceat, clare demonstrat; gravi hēc prohibitione. *Non OCCIDES.* Id est, uti Lutherus exponit; Proximum,, quoad vitam, aut corpus nullatenus laedes; immo ne offendes quidem: Sed eundem veluti teipsum diliges, pericula & nocitura avertens, ipsi salutaria promovebis.

Huic præcepto succenturiatur imprimi; & directè *MANSuetudo*, quæ iram (quo affectu nullus humano generi pluris stetit; ut Seneca loquitur.) cohabet, ne immerito irascamur: Et si justa oboriatur irascendi causa, ne citius vel tardius, plus vel minus, longiori vel breviori tempore, aut alijs, quam par est irascamur. In Magistratu hæc virtus specialiter *Clementia* vocatur. Et inter-

interdum quidem non sine vitio non irascimur; Ut potè si gloria Dei violetur, nos sita nostrorum vè jalus & existimatio periclitetur, injuriavè petulantè inferatur. Interim caveat Mansuetudinis studiosus ne sit excandescens & stomachosus, qui facile, cito & vehementer, etiam illis qui per imprudentiam aut jocose offendunt, irascatur; multò magis, ne ijs quibus reverentia debetur succenseat: prout etiam supra monitum fuit. Nec sit amarulentus & imp placabilis; ut delictorum, maximè leviorum erratorum, veniam poscentibus non parcat. Nec sævus, ut, nisi vindicta seqvutā, nunquam acquiescat. Ira quippe in sinu stulti quiescit. Ecclesiastæ c. 7. v. 10. Hic quoq; notandum venit: Sicut privata vindicta, nisi inevitabilis necessitas eam injungat, semper est illicita. Deut: 32. v. 35. Ita publica, sive in hostes; que BELLUM dicitur, cùm Offensivum, & vindicativum, si quando lacerasti justâ de causâ hostium fines invadimus; Tùm DEFENSIVUM,

que

quo invasores depellimus: Sive in Subditos exercetur, quæ Pœna appellatur, & licita & necessaria est; ne nimia in malos indulgentia, adversus bonos crudelitas evadat. Duo proinde etiam hī scopuli vitandi veniunt; *Lentitudo, græcis Αρρυντια, quæ nunquam, etiam cum oporteret, irasci permittit; Et Iracundia, græcis Οργιλογης; in irascendo modum excedens.* Quæ aut ἀκρογχελια, excandescens, aut ακρογρης, amaritudo; aut μαλεπότης leuθαρυσμia, laxitia dicitur.

Iracundiam expellunt E5 Mansuetudinem generant. 1. Consideratio imbecillitatis humanæ: ut enim alij, ita etiam nos ipsi labiles.

2. Illatas igitur injurias extenuemus potius quam exaggeremus: æquioresq; judices consulamus: Vel animum inde profus abducamus & aliorum converta mus.

3. Quintæ petitionis, in oratione dominicâ, ruminatio.

4. Distingvere discamus inter *Res nostras & alienas*: Res ipsas & opiniones de iisdem. Ex Epicteti Enchirid: cap: 1. 8. 24. &c.

5. Gravissimi & periculosissimi morbi, ut potè apoplexia, morbus herculeus, seu caducus, podagra &c. ab excandescentiâ oriuntur.

6. Exempla piorum, *Mosîs, Davidis, ipsius Salvatoris*: Et impiorum, *Sauli, Nabalis &c.*

7. Ac demum ultio divina perpendatur, quæ dirissimas iracundis poenis comminatur. Matth: 5. v. 22. conf: Senec: lib. de ira.

Cum ista virtute vlt. *Mansuetudine, ferè coincidunt, Misericordia, placibilitas, amitia & concordiae studium*, quo offensiones privatæ propter publicam utilitatem condonantur. Affines autem sunt *Amicitia*, quæ est mutua benevolentia officiorum communicationem virtutis causâ pariens: *Fidelitas*, quæ in secundis

& adversis constantiam servat: *Candor,* qui fucum, simulationem & suspicionem amolitur. Nec non *Humanitas*, quæ istis omnibus comitatem seu affabilitatem velut condimentum adjungit.

Præterea cum hoc *Quintum Præceptum occidere vetat*, vitam simul nostram & nostrorū tueri ac defendere mandat: (Negatio enim affirmationem præsupponit) *Fortitudinem* etiam involvit: Sine quâ ista peragi nequeunt: Definiturq; non incommodè hoc modo: *Fortitudo est virtus moralis, quâ aduersa quævis magno animo honestatis gratiâ perferimus, ne plûs aequo metuamus, neu temerè nos periculis objiciamus.* Fortis itaq; est, quisquis *mala tristia*, quæ non sunt super humanam conditionē, (inter quæ mors, præcipue bellica, eminet) pro aris & focis intrepidè & prudenter adit: Et honestatis causâ constanter sustinet: Non verò qui scipsum occidit. Unde *Magistratus ac stre-*

ac strenuos milites, pro rege & grege laudabiliter pugnantes, primariò fortis esse patet. Potest tamen etiam quilibet inferioris conditionis homo fortitudinem exercere: utpotè, si latrones, bestias, maximè ex improviso in se & suos intuentes aut sævientes fortiter reprimat: Si ex incendio aliove periculo suos præsenti animal liberet: imò etiam pauperculum conditionis sue hanc pertinas, sive sit miles, sive Studiosus, mercator, aut rusticus, aliusve qui tenuitatem suam & quanimitè ferre potest. Ita verò malorum metus erit temperandus, ne aut furiose in pericula ruamus, & audaciā peccetur: neve ignavia & timiditate retardati nihil laude dignum audeamus vel aggrediamur: haftamq. mox abjiciamus & fugiamus'. R. Audaciā retundit:

1. Imbecillitatis humanae consideratio.
2. Periculi magnitudo ad calculum revocata.
3. Minæ verbi divini: Qui amat periculum peribit in eo.
4. Audaciorum vel tristes vel ridiculi exitus. Forgiūm verò Heroum æternis laus; ut Josuæ, Gideonis,

Davidis, Alexandri M. Caroli M. ac nostratum; Gu-
stavi primi & Secundi &c.

5. Adde exempla priscorum philosophorum, qui
parvo contenti vixerunt.

*Metum atq; desperationem mitigat & qua-
danterius abigit, si non planè tollit:*

1. Si recorderis mortem omnium molestiarum si-
nem esse.

2. Mala & molestias hasce iis tantum molestas esse,
qui easdem molestè ferunt.

3. Deum piis in omni adversitate succurrere, iugum
levare, lacrimq; catastrophen procurare.

Ex superioribus liquet Fortitudini pati-
entiam meritò subjungi: Quæ rationi obe-
dire docet in tolerandis injurijs, omnibq; adver-
sis: Et dolorem moderari ne opprimat, ledat,
aut indecorum quicquam protrudat. Huc suo
etiam modo referuntur Nemesis & zelus:
quorum illa præcipue iram divinam super-
borum & malignorum ultricem denotat:
hic ardenter impetum cum singulari he-
roicâ virtutē conjunctum, quo gloria Dei
justitia, pudicitia vel simile quid vindica-
tur.. Eo Magistratus & Sacerdotes præfer-
tim excellere convenit. Vide exemplum
Num: 25, 7. & seqq. Cportet autem verum
zelum

zelum esse cum scientiâ; ne in cœcum furorem evadat. Veluti Quintum Präceptum vitam corporisq; tutatur ac defendit: ita Sextum honestatem, thorum, castitatem & pudicitiam protegit atq; communis. Dum fornicatio, adulterium, omnisq; immunitia, (istis verbis, Non mœchaberis) severè prohibetur: Castitas vero pudicitia, & uno verbo, Temperantia mandatur atq; injungitur. Temperantia philosophis definitur, Virtus moralis, quâ modus servatur in desiderio & fruitione honestarum voluptatum maxime quæ gustu & tactu percipiuntur: illæcitate a. ac in honesta proorsus vitantur. Temperanter igitur quisquis vivere amat, (omnes profectò amare debebunt;) Sobrietatem in potu servet; i.eст, citra ebrietatem bibat: In cibo abstinentiam teneat, & citra saturitatem edat: Quorum utrumq; servans frugalis dicitur. Venerem, carnis; solummodò licitam, modestè & moderatè exerceat: Nec non in Colloquijs, gesibus, basijs, contrectationibus, vestitu &c. decentiam servet, ut Castitatis laudem

mereatur.. Quæ Reges ornat; plebejos coronat. Hic magis metuendum & fugiendum intemperantiæ, voracitatis sz. Ebriositatis & lasciviae vitium, quām æræsyzoræs, i. e. insensationis seu stupiditatis, quo omnes omnino voluptates spernuntur. Nec verbis tantum, gestibus atq; habitu; quinimò & obtutu sive aspectu impudicitia sese exserit: Unde isthac cuncta ad modestia normam & virtutis prescriptum composita ac comparata esse convenit.

Antidota sive remedia intemperantiæ alia violenta sunt; ut potè, cilicium, aqua frigida, nix, famæ, flagra, laqueus: Quæ monachis, & ejus farinæ alijs, rationem non audientibus, (Psal: 32. v. 9. & seq.) relinquuntur: alia Naturalia, quæ à peritis Medicis & naturalium rerum consultis petantur: Alia Moralia, ex quibus hæcce haud postrema sunt.

Recip, 1. Oratio, Labor, & Jejunium.

2. Natura paucis contenta. Cui omne nimium inimicum.

3. E Luxuria morbi corporis, debilitas, ingenii hebetudo, paupertas & deniq; mors ipsa pullulant.

4. Brus

4. Brutorum exempla, quæ etiam si summa vi adacta, edendo aut bibendo modum non excedent.

5. Vo'uptas ista brevis & momentanea est: Quam ignominia & cruciatus perpetui seqvuntur.

6. Quin vel in hoc seculo, luxuriosi isti, contempti, miseri & miserrimi evadunt, prout exempla Sardanapali, Heliogabali; Reg: Svec. Valdemari, Magni Smek &c. evincunt.

7. DEus & sancti Angeli Spiritus sunt purissimi: Diabolus contra immundi & impurissimi. Ut recte Poeta:

Casta Deus mens est, casta vult mente vocari;
Et castas iussit pondus habere preces.

Sic vita, corpusq;, sic honor ac decus proximi vindicatur: Ne verò in bona aliorum injustè involem⁹, sed suum cuiq; tribuamus, Septimum præceptum severe mandat: *Non FURTUM FACIES.* Quo ipsa justitia, præsertim comutativa injungitur; ne quemquam in contractibus decipiam⁹, sed arithmeticā æqualitatem observemus. Nimirū ut merci precium correspondeat; neq; injusto titulo ditescalmus, aut rem familiarem augcamus; Nedum suremur vel apertè latrocinemur.. Hic discenda venit ἀντάρχεια seu sufficientia, i. e. medium tenere inter Ethnicam solitudinem, præsentiumq; rerum fastidium: Nec nō

inter studium rem honestè parandi, ne vel
per fas & nefas ditescere cupiamus, vel ad
pigritiam prolabamur...

Huic præcepto *Liberalitas* quoq; con-
gruit, quæ iudem circa *divitias* occupatur;
Quarum appetitum in accipiendo & erogando
moderatur. Liberalis enim est, non qui
cuivis dat, is namq; prodigus; sed cui debet,
indigeni sz. ac digno; quantum decet, pro
modulo facultatum & habitâ dignitatis u-
triusq; tam dantis quam accipientis rati-
one: *Ubi*, ut honoris ergò danda publi-
cè, egestatis sublevandæ gratiâ clam do-
net: *Quando*, non tardè sed citò: *Quo-*
modò, hilari animo & solius vel præcipue
honestatis causa dona conferit. Tenet
quoq; in accipiendo modum liberalis, ut ea tan-
tum quæ honestè accipi queunt, dona sumat:
Nec petax esse potest. *Liberalitatem* verò
exercere possunt ac debent omnes qui di-
vitij pollent, auro, argento, hospitalitate, at
quæ similibus: ijs autem destituti, operâ,
officijs, ministerio. *E Avari itaq;* sunt, nō
tantum qui injustè fecerando, aut aliâs

per quævis illicita media divitias coacervant; quiquam nullum pauperibus vel amicis obulum largiuntur: Sed & qui operas suas nimis magnō æstiment; nihilque; unquam gratis & honestatis causâ, sine præsentii recompensatione, molestiæ vel laborum sustinere sustinent. Duo proinde & hic devia studioli vitanda; Avaritia viz. ac Prodigalitas. Unde omnium sunt turpissimi, qui simul, & sine discrimine undecunque, accipiunt, & debinc inconsideratè profundunt.

Quòd si majores sumptus, præsertim publicè sint decorè faciendi, à magnitudine Magnificentia dici consuevit: Usque potè in Tempis, Academias, Nosocomia, Porticus, pontes, curias, palatia &c. privatorum ædes, horti, prædia, suppellex, vestitus Magnificentiam potius imitantur quàm ostentant. Isthæc namque; virtus magnatum propria est. Plebei, non nisi umbram quandam in nuptijs, & alijs quæ raro & ferme semel tantum in vita contingunt, exhibent. Verè magnificus fuit Salomon, Cyrus, Herodes M. Constantinus M. Carolus M. & noster

Gustavus M. Cujus vestigia, etiam in hoc
passu, laudatissimè premit FILIA tanto
parente dignissima, Serenissima ac Potentissi-
ma Dña, Dn CHRISTINA, D.G. Sve-
corum, Gothorum Wandalorumq; Regina. &c.
Domina atq; Regina nostra clementissi-
ma, Academiæ etiam hujus nostræ tectis
& parietibus luculentè attestantibus. Cir-
ca hanc virtutem Sordes & Luxus, nec non
imperitia decori percavenda sunt: Ne vel
sumptus necessarij magnis inceptis desint; vel
magna pecunia indecorè & inutiliter colloce-
tur. Ad hanc classem referendæ, non
modò, uti supra dictum, Beneficentia, hospi-
talitas, parsimonia, & frugalitas; verùm es-
tiam sedulitas in legitimâ vocatione hone-
stisq; laboribus, & àvarice. Magnus n.
questus est pietas cum animo suâ sorte contento;
qui plurimum ad felicitatem momenti ad-
fert. Paucis: Insta acquisitio & rectus divi-
tiarū usus hoc præcepto injungitur. Contra
avaritiam & iniquos lucrandi modos.

Recip. i. Hoc ipsum Dei mandatum cum plurimis
scripturæ diuinis parallelis. Matth: 6, 1. Tim: 6. &c.

- 2 Luxuriae multæ; sed avaritiae omnia defunctæ.
- 3 Cogita omnes huius mundi opes, etiam preciosissimæ, fugaces ac momentaneas, immo lutum esse.
- 4 Ne male lucreris; mala lucra æqualia damnis.
- 5 Divinam benedictionem absq; molestia ditare.
- 6 Etiam iuste partas divitias magnis peccatis & multis malis sœpè occasionem præbere.

Contra prodigalitatem & intempestivam bonorum profusionem, abusum & luxum.

Recip. I. Præceptum divinum; dona eiusdem cum gratiarum actione sumenda esse. (parari)

- 2 Sine sudore & difficultate divitias, ordinariè, raro
- 3 Prodigorum comes extrema paupertas & miseria.

*Divitias, possessionesq; proximi superiùs
Præceptū protegit; Existimationem verò
famam & honorem alterius; ne sermone,
gestibus vel actionibus eundem laedamus
aut offendamus, q. v. um præceptū prohibet
hisce verbis: Non loqueris contra pro-
ximum tuum falsum testimonium. Hic
velut omne mendacium & duplicitas sermo-
ni, aliud dicentis aliudq; sentientis, quo
quis circumveniatur, simulatio, fucus & so-
phisticatio prohibentur; Ita vicissim, vera-
citas, candor, simplicitas & perspicuitas injun-
guntur & commendantur: Veritas in o-*

in doctrinâ ac disciplinâ, in judicijs, in moribus & sermonibus, in totâ deniq; vita exigitur.. Persidia, calumnia, obtrectatio, convitium, vanitas, maledicentia, jactantia & aſtentatio procul abſunt. Contra mendacium.

- R. 1 Mendaces sunt filii Diaboli, sicut veraces Dei.
Joh: 8. (adhibetur.)
2 Mentiri ſolito, etiam cum verum dicit, fides non
3 Memor huius præcepti §.vi & pī: 5,7. & ſimil.

Quemadmodum de alijs *verum perhibere testimonium* hic jubemur; Ita & de nobis ipſis non niſi vera ſentire. Nec nimis nos eſſerre, nec extenuare oportet. Quò virtutes honoris appetitum ordinantes, Modestia ſcilicet & Magnanimitas dirigunt. Modestia ſtrictè ſic dicta, cupiditatem parvorum & mediocrum honorum ad debitam mediocritatem revocat. Unde Modestus debitis ſuā virtuti honores modeste accipit, de oblationis effuſe non gaudet, de negatiis immodeſcē non dolet. Imò primos ac cubitus & præcedentias quærere Salvator ipse prohibet. Luc: 14. v. 8 & leqq. Ut autem turpe eſt ambitiosum eſſe, rei q; ples-

na periculi cum aliorum contemptu se se
 insolenter efferre, atq; ita suum tueri locum,
 ut alijs iniustè detrahatur: Sic quoq; vicissim
 Deo, sibi & reip: injuriis est, qui se omni ho-
 nori, & consequenter oneri, plane subducit,
 debitoq; virtutis premio seipsum spoliat;
 dona vitiis occultat, malaq; de se suspicio-
 nes concitat. Quocirca hinc nimia ab-
 jeccio & pugillanimitas, ilhc ambitio vitans
 da. Magnanimitas docet magnos ho-
 nores recte appetere. Id est, decenter
 ambire, modestè acceptare & constantè tueri.
 Magnanimus preindè non à quovis, aut
 quomodolibet honorari desiderat; Sed
 magnos honores & à bonis tantius, claris & pro-
 batis viris oblates, non cupide ac sollicitè,
 sed ut virtutis sua premium moderato ani-
 mo acceptat. Divitias, si non contin-
 gunt, ut se inferiores, excelsò spernit ani-
 mo: Si adsint non effertur, in omni fortu-
 na equabilis: aperte amat oditq; Nihil mun-
 danum admiratur, Seipsum nec laudat nec ex-
 tenuat. Pauca aggrereditur, sed magna & lau-
 dabilia. Ad beneficentiam pronus, injurias

rum immemor est. Summas: Hæc virtus reliquarum quasi Fastigium & Corona existit: Nec nisi magnis Heroibus, ut Moysi, Ioseph, Davidi, S. Erico, Gustavo I.^{mo}, Gustavo II.^{do} & similibus contigit. Hic Fastus ab unâ; Pusillanimitas etiam ab alterâ parte declinanda. Contra ambitionem & fastum, Recip.

1 Conditionis humanæ meditatio: ortu steretus & limus. Unde Arist: apud Stobæum serm: 98. Homo est imbecillitatis exemplum, temporis spolium, fortunæ lusus, inconstantia imago, invidia & calamitatis trutina: Reliquum pituita & bilis. Solon apud Herodot: οὐδὲν ἔστιν ἀνθρώπῳ συμφόρει: Homo totus nihil est aliud quam calamitas.

- 2 Imaginæ Dei amissam esse, Diaboli reassumptam
- 3 DÆum superbis resistere; humilibus gratiam dare.
- 4 Fortunæ inconstans; Qui hodie robustus, in purpurâ & byssô; cras debilis in pulvere & sacco.
- 5 Horæ mortis incertitudo. Homo quippe bulla.
- 6 In vita miser est; post mortem vermis esca.
- 7 Exempla superborum miserrimè deletorum; ut Holzfernus, Herodis, VVollensteinii &c.

Pusillanimitatē rursus & abjectionem expellunt

- 1 Homo ad Dei imaginem creatus, aliquas eiusdem reliquias & integratatis scintillas retinuit.
- 2 Neminem DÆus & natura omnino præteriit; Sed quilibet aliquid habet quo se soletur & erigat, Deoq; patrinoq; sibi q; cuiusq; inservire poterit.

3. DÆUS

3 DEUS non abiectis & desperantibus, sed humilibus gratiam promittit.

Ad hanc classem referuntur etiam *Constantia*, quæ est perseverantia in veritate & justitia; *Gravitas*; *Docilitas* in doctrina de Deo alijsq; honestis artibus: *Eloquentia*, & *Taciturnitas*: Ut enim virtus est, vera, recta, Deo grata, hominibusq; salutaria ornatè dicere: Ita & moderatus lingvæ usus est optimus, & tutum silentij præmium. Siquidem nemini, salvâ pietate & virtute tacuisse nocet: Nocet esse locutum. Et demum hoc spectant *Comitas* sive *Affabilitas*, *Humanitas* & *Urbanitas*. Huius *Manitas* seu *COMitas*, est gratia morum suavitatis, quâ in seriâ conversatione alios potius delectamus, (salvâ tamen honestatè;) quam offendimus. Quam ipsam suavitatem *URbanitas*, in jocosa conversatio ne verbis gestibusq; admiscet, ut sermo sis cum sale conditus. Utrobiq; autem cendum, ne ibi adulazione vel morositate; hic scurrilitate vel rusticitate peccetur. Assentio tamen, quatenus occultius nocet, morosi tate

tate deterior habetur. Morositatem vero quam quis planè ab omni honestâ conversatione abhorret, vel in congressibus alios semper reprehendit, corrigere possumus;

Reg. 1. Hominis naturam non ad solitudinem, sed cohabitationem ac honestam conversationem creatam.

2. Pericula solitudinis in quæ & sancti saepè inciderunt.

3. DEum & sanctos Angelos pijs congressibus delectari.

4. Quam turpe, immò & saepè exitiosum sit omnibus exosum se reddere, omnes improbando, cogita.

5. Humanitas, Comitas, & Urbanitas, è contra, cunctis gratos, acceptos & amabiles reddunt.

Adulationem ac Scurrilitatem imo & rusticitatem expurgant;

1. Recordatio turpitudinis. Adulatores enim cunctis exos; Scurrax contemptui sunt.

2. Mordax iocns saepè verbera adeoq; cædes provocat.

3. Dictum Apostoli; sermo obscenus non audiatur ex ore vestro: Sit autem sale conditus. Ephes: 5. v 4.

Nonum ac decimum Decalogi Praeceptum, non tantum mentiri, fallere, male dicere, in bona proximi involare, turpes amores, cædes &c. prohibent; Sed omnem insuper cupiditatem & inclinationem ad peccatum vetant; sive ea in aetum erumpat, sive in originali labe sita, tur: qualem puritatem ac integritatem Homo ab initio, ante lapsum, benignitate creatoris ostentavit. Quæ cum humanis viribus, in hâc corruptione, præstari neutiquam possit, justitiae tunica, per meritum mediatoris, hic mutuò sumenda & applicanda (quod Ethnici ignorarunt) donec in futurâ beatitudine ad priorem rursus integritatem aspiremus, & in bono planè ac plenè confirmemur.. Sed priusquam pharmacopœum & officinam claudamus panaceas sive universales quasdam medicinas, contra quodvis peccati & vitiorum venenum valentes aperiemus & propinabimus. Ut potè; 1. Recolatur horrenda Dei patris indignatio & ira adversus peccata.

2 Acerbisima Christi passio & vulnera, Hint Bernb.

Serm:

Serm: 62. sup: Cantic: Quid tām est efficax ad curanda
conscientiæ vulnera, quām vulnerum Christi sedule me-
ditatio.

(versatio frequentetur,

3 Omnis peccandi occasio vitetur, & bonorum cens

4 Continua mortis meditatio. Syr: 7. v. silt. Eccl: 13.

5 Noli peccare: Deus cordium scrutator videt.

Angelus assistit arbiter; mors minatur: Diabolus accusat:
conscientia moriet: Infernus dilatat rictum.

Plura antidota atq; remedia, tūm generalia
tūm specialia, frequens sacrarum literarū
lectio & meditatio, nec non bonitatis, ju-
stitiæ & omnipotētiæ divinæ, humanæ v.
infirmitatis & indigentia recordatio, pi-
æq; conciones facile suppeditabunt.

Atq; ita vidimus Ethicas virtutes absolute
spectatas. Vidimus Deum respicientes; vi-
dimus virtutes proximum concernentes;
Vidim⁹ virtutes nos ipsos spectantes; Metū,
cupiditatem, iram cohibentes; lingvam,
gestus, totamq; vitam dirigentes; adeò
ut ad perfectum virtutum chorus nihil deess-
se videatur. Verecundiam, pœniten-
tiam, æmulationem, indignationem, mi-
sericordiam, quod concernit, quatenus
virtutibus aggregari possunt, earum pa-
lum mentio supra injecta; partim etiam
alijs

alijs aliàs Affectus laudabiles audiunt. Cōtinentia a. & Tolerantia, quòd perfecti nondum sint habitus, qui cum voluptate exercentur, semi virtutes salutantur. Signum etenim perfectæ virtutis & acquisiti habitus est, si quis absq; difficultate & ægritudine virtuosis actionib; indulget atq; exinde perfectam voluptatem capit: Qui v. benè agendo contristatur & molestiam sentit, de perfecto & completo virtutis habitu sibi nondum meritò gratulari potest. Obedientia, instar justitiae universalis, omnes omnium virtutum angulos perva- gatur; & à virtute sola ratione differt. vid: picc. gr: 3.c.10.

Prætereà cum virtus, quoad gradus, in imperfectam & perfectam: Et hæc rursus in mediocrem & excellentem seu eximiam dividatur, Ethici haud im meritò Virtutis H. roicæ mentionem faciunt: Quæ nihil est aliud, quam perfectissima virtus, & excellētia quædam atq; splendor virtutis omnibus hominibus non contingens, quòd peculiarem Dei concursum requirat. Unde etiam di- vina passim vocatur. Qualis fuit fortitu-

do Jo-

do Josuæ, Gideonis, Samsonis: Castitas
Josephi &c. Ejusmodi virtuti opponitur
FERITAS, quæ est vitium seu furor & libido
peccandi detestabilis, quocunq; tandem mo-
do fiat. Ut, turpitudo Sardanapali, Helio-
gabali: Crudelitas Herodis, Neronis, Christi-
erni Sangvinarij &c. à qualibus omnipotēs
nos custodiat! Atq; hæc fuit succincta
Virtutum rudi Minervi, delineatio, & in-
tra Decalogi pomeria compactio; Quarū
ductum si omnes sequerentur, non modò
beata, sed & beatissima resp. futura esset.
Ubi nimis Rex, immortalis Dei & naturæ legibus ob-
sequeretur: Magistratus principi, privati Magistratibus,
liberi parentibus, servi dominis & deniq; cives mutuâ be-
nevolentia inter se coniungerentur. Sicut ex Bodino
Reinking, scribit. De quorum omnium & singulorum
officiis in sequentibus & speciali parte, plura, bono cum
DEO, videbimus. Faxit omnipotens æternus DEUS,
nos hosce virtutum gradus ita in hæc imbecillitate calen-
re, ac per eosdem eniti; ut ad eminēdām tandem, &
æternam beatitudinem aspiremus & assurgamus! Amen.

COROLLARIUM.

*Philosophia est, uti & cetera entia,
ita quoq; Virtutes considerare.*

Ergasterij Virtutum

FINIS.